CORPUS

SCRIPTORUM CHRISTIANORUM ORIENTALIUM

EDITUM CONSILIO

UNIVERSITATIS CATHOLICAE AMERICAE

ET UNIVERSITATIS CATHOLICAE LOVANIENSIS

Vol. 148

SCRIPTORES IBERICI

TOME 5

LETTRES DE S. ANTOINE

VERSION GÉORGIENNE ET FRAGMENTS COPTES

ÉDITÉS PAR

GÉRARD GARITTE

LOUVAIN
IMPRIMERIE ORIENTALISTE
L. DURBECQ
1955

AVANT-PROPOS

L'existence d'un texte géorgien des Lettres de saint Antoine est connue, ou devrait l'être, depuis que Tsagareli a publié, en 1888, son inventaire des manuscrits géorgiens du Sinaï [1] ; il y signale, en effet, sous le n° 80, un ms. contenant sept lettres d'Antoine, dont la première, dit-il, est mutilée en tête [2]. Cette indication fort sommaire de Tsagareli a été reprise par Kekelidze dans son inventaire des auteurs étrangers représentés dans la littérature géorgienne [3], puis par Peradze d'après Kekelidze [4].

Au cours de notre séjour au monastère du Sinaï [5], nous avons pu retrouver et examiner le ms. 80 de Tsagareli, qui porte aujourd'hui le n° 35 dans le fonds géorgien de la bibliothèque de Sainte-Catherine [6].

Nous avons découvert également le texte de deux des Lettres d'Antoine dans un autre ms. du Sinaï, le Sin. géorgien 25, où elles n'avaient pas été remarquées jusqu'ici.

LE COD. SIN. GÉORGIEN 35.

Ce codex [7] est un énorme ms. en parchemin, mesurant environ

1 A. Tsagareli, *Katalog gruzinskih rukopiseĭ Sinaiskogo monastyrja*, appendice à *Pamjatniki gruzinskoĭ stariny v Svjatoĭ Zemlje i na Sinaje (Pravosl. Palestin. Sbornik*, IV, 1), St-Pétersbourg, 1888, p. 193-240.

2 *Katalog*, p. 232 : « Načinaetsja *(le ms.)* pervym poslaniem Sv. Antonija V. Fiveĭskago. Samago načala etogo poslanija nedostaet... Vsjeh poslanii Antonija 7 ».

3 K. Kekelidze, *Uc'xo avtorebi jvels k'art'ul mcerlobaši*, n° 19, p. 107-108, dans *Tp'ilisis Universitetis Moambe — Bulletin de l'Université de Tiflis*, 8 (1928), p. 99-202.

4 G. Peradze, *Die alt-christliche Literatur in der georgischen Überlieferung*, dans *Oriens Christianus*, 3e série, 3-4 (1928-1929), p. 113.

5 Voir G. Garitte, *Expédition paléographique au Sinaï*, dans *Le Muséon*, 63 (1950), p. 119-121.

6 Le ms. Sin. géorgien 35 n'est pas décrit dans le catalogue de N. Marr, *Opisanie gruzinskih rukopiseĭ Sinaiskogo monastyrja (Akademija Nauk SSSR)*, Moscou et Léningrad, 1940.

7 Pour une description plus détaillée de ce ms., et du Sin. géorgien 25,

345 × 275 mm., et comptant aujourd'hui 320 feuillets. L'écriture est une grande majuscule (*asomt'avruli*), du Xe siècle, disposée en 2 colonnes de 25 ou 26 lignes ordinairement, et larges chacune de 95 à 100 mm. en moyenne; la surface écrite de chaque page mesure en moyenne 260 × 210 mm. La reliure est conservée, mais le dos du volume est cassé, et le ms. est aujourd'hui en trois morceaux (fol. 1-22, fol. 23-29 et fol. 30-320). Les cahiers sont signés dans la marge du dernier verso et (ou) du premier recto par de grandes majuscules, souvent en grec et en géorgien. Les Lettres d'Antoine se lisent du fol. 1 r au fol. 22 v; le premier fragment du codex est constitué actuellement comme suit :

1er *cahier* (*fol.* 1-7), *signé* (*fol.* 7 *v*) A et ⴀ; le premier feuillet de ce premier cahier est perdu;

2e *cahier* (*fol.* 8-15), *signé* (*fol.* 8 *r*) B (*milieu de la marge supérieure*) et ⴁ (*coin extérieur de la marge sup.*); *cahier intact;*

3e *cahier* (*fol.* 16-22), *signé* (*fol.* 16 *r*) ⴂ; le dernier feuillet de ce cahier est perdu.

Le second fragment du ms. (fol. 23-29) est un cahier détaché dont il manque le premier feuillet; le fol. 30 (premier du 5e cahier) fait suite normalement au fol. 29; entre le fol. 22 et le fol. 23, il manque donc 2 feuillets, le dernier du cahier 3 et le premier du cahier 4.

Le premier de ces deux feuillets manquants se trouve aujourd'hui à la Bibliothèque de l'Université de Gratz (Autriche); il fait partie d'un lot de 7 mss ou fragments de mss achetés par H. Schuchardt à Vienne, et qui semblent provenir tous du Sinaï [8]. Le feuillet appartenant au Sin. géorgien 35 a été décrit par Schuchardt lui-même dans un article écrit vers 1865-1867, et publié en 1928 par A.

nous renvoyons à notre catalogue des mss géorgiens du Sinaï, en préparation. Voir aussi notre article *Les Lettres de saint Antoine en géorgien*, dans *Le Muséon*, 64 (1951), p. 267-278, où nous avons décrit l'état du texte des Lettres dans les deux mss. On trouvera plus loin deux planches reproduisant l'une le fol. 6 v du Sin. géorgien 35, l'autre le fol. 73 r du Sin. géorgien 25. Nous avons publié un autre texte du Sin. géorgien 35 dans *Le Muséon*, 66 (1953), p. 97-102 (*Un fragment géorgien de l'Homélie IX de Sévérien de Gabala*).

8 Voir G. PERADZE, *Über die georgische Handschriften in Österreich*, p. 219, 220 avec note 2, 221 avec note 1, dans *Wiener Zeitschrift f. d. Kunde d. Morgenl.*, 47 (1940), p. 219-232.

Šanidze dans le *Moambe* de Tiflis [9]. L'année suivante, dans la même revue, Šanidze, décrivant les mss géorgiens de Gratz [10], publiait le texte complet du feuillet de Schuchardt [11]. Ce feuillet est le dernier d'un troisième cahier; la description très précise qu'en donne Schuchardt [12] correspond dans tous ses détails aux caractères du Sin. géorgien 35; son texte fait suite immédiatement à celui du fol. 22 v du ms. du Sinaï; au surplus la reproduction photographique partielle qu'en a donnée Šanidze permet de vérifier l'identité parfaite des deux écritures [13] : il n'y a donc aucun doute que le feuillet de Schuchardt est bien celui qui manque dans le Sin. géorgien 35 après le fol. 22.

Le ms. contient les Lettres suivantes :

1. [Première Lettre], inc. mutil. fol. 1 ra; des. fol. 4 va; il manque en tête du ms. le premier feuillet du premier cahier (voir ci-dessus). C'est la première Lettre de la collection latine (L 1).
2. *Antonii epistula secunda*, fol. 4 va-6 vb; = L 4.
3. *Antonii epistula III*, fol. 6 vb-9 rb; = L 5.
4. *Antonii epistula quarta*, fol. 9 rb-17 ra; = L 2.
5. *Epistula eiusdem Antonii quinta*, fol. 17 ra-21 ra; = L 3.
6. *Epistula Antonii sexta*, fol. 21 ra-22 vb (des. mutil.); = L 6. La fin de la 6e Lettre (nos 38-44) se trouve sur le feuillet de Gratz, r-v.
7. *Epistula Antonii septima*, feuillet de Gratz, va-b (des. mutil.) = L 7. La fin de cette 7e Lettre (nos 10-20) se trouvait sur le feuillet suivant (premier du cahier 4), feuillet qui est perdu.

LE COD. SIN. GÉORGIEN 25 (B).

Ce ms., le no 74 de Tsagareli [14], est un volume de petit format (165 × 140 mm.), comptant aujourd'hui 213 feuillets de parchemin.

9 H. SCHUCHARDT, *Mittheilungen aus georgischen Handschriften*, dans *Tphilisis Universitetis Moambe — Bulletin de l'Université de Tiflis*, 8 (1928), p. 247-376; sur le feuillet en question ici, p. 371-376.

10 A. ŠANIDZE, *K'art'uli xelnacerebi Gracši*, dans *Moambe*, 9 (1929), p. 310-353; comp. *Anal. Boll.*, 47 (1929), p. 393.

11 *Moambe*, 9 (1929), p. 350-351, no 7; reproduction photographique des 7 premières lignes du verso du feuillet, p. 351.

12 *Mittheilungen* (ci-dessus, note 9), p. 371-372.

13 Dans *Moambe*, 9 (1929), p. 351.

14 *Katalog* (cité ci-dessus, note 1), p. 228-229. Ce ms. n'est pas décrit non plus dans le catalogue de Marr cité ci-dessus, note 6.

Il est écrit en une minuscule d'aspect très grossier, qui date du Xe siècle au moins[15]. Le texte est disposé en une colonne de 15 à 18 lignes, mesurant de 110 à 125 × 90 mm. Le ms. est mutilé au début et à la fin[16]. Il contient, parmi des textes ascétiques divers, les deux Lettres suivantes :

1. *Antonii epistula septima,* fol. 70 v-73 r; = L 7.
2. *Antonii epistula tertia,* fol. 73 r-78 v; = L 5.

Ces deux mss nous fournissent donc ensemble un texte presque complet des 7 Lettres d'Antoine. Le Sin. géorgien 35 contenait la collection entière; complété par le feuillet de Gratz, il comporte encore deux lacunes qui lui ont fait perdre le début de la première Lettre (n°s 1-11) et la fin de la septième (n°s 10-20). Cette dernière Lettre se lit heureusement en entier dans le Sin. géorgien 25, qui contient également la troisième Lettre (= L 5), conservée aussi dans le ms. 35.

*
**

Du texte copte original des sept Lettres d'Antoine (**C**), on ne possède plus dans la tradition directe que deux feuillets d'un ms. du XIe siècle, paginés Ⲛ̄Ⲍ̄-Ⲝ̄ et conservés à Naples (I. B. 1, n° 345 = Zoega CLXXI[17]); ces deux feuillets portent une Lettre entière, numérotée 4 et correspondant à la 7e de la collection latine (fol. 1 ra-2 vb), ainsi que la fin de la Lettre précédente (fol. 1 ra = G 6, L 6, n°s 48-51) et le début de la suivante (fol. 2 vb = G 3, L 5, n°s 1-2 a). Le texte de ces deux feuillets a été publié par E. O. Winstedt[18].

A ces fragments de Naples, il faut ajouter des citations faites par Bésa dans des lettres inédites conservées dans le ms. copte de

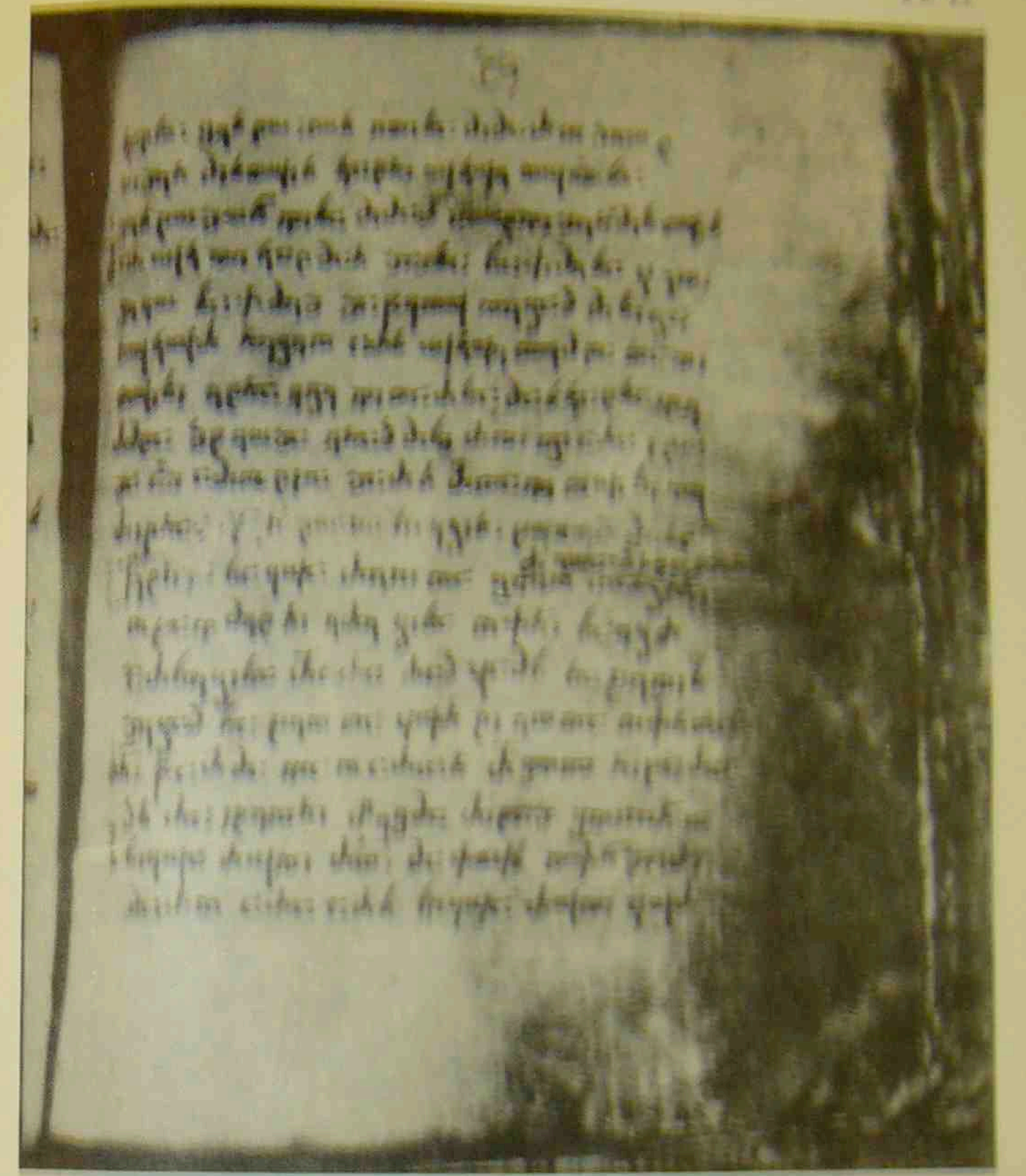
[15] Tsagareli la date du VIIIe/IXe siècle; elle nous paraît plus récente; voir la planche II.

[16] Il l'était déjà quand Tsagareli l'eut en mains; voir *Katalog*, p. 229.

[17] Voir G. ZOEGA, *Catalogus codicum copticorum manu scriptorum qui in Museo Borgiano Velitris adservantur*, Rome, 1810, p. 363.

[18] E. O. WINSTEDT, *The Original Text of One of St Antony's Letters*, dans *The Journ. of Theol. Stud.*, 7 (1905-1906), p. 540-545.

Cod. Sin. géorg. 35, fol. 9 r
(*Epist.* III, 37-42; IV, 1-2. Cfr *infra*, p. 16, 7-17, 8)

Cod. Sin. géorg. 35, fol. 73 r
(*Epist.* VII, 18-20; III, 1-2. Cfr *infra*, p. [illegible])

Londres, Br. Mus. Or. 8810 (Curzon 109) [19]; nous avons identifié et publié le texte de ces citations en 1939 [20]; Bésa cite les passages suivants de la 4e Lettre (= L 2) :

fol. 72 rb-73 vb, nos 29-41, 44;
fol. 68 ra-va, nos 35-38;
fol. 71 rb-vb, nos 98-99, 101.

Les fragments de Naples et les citations de Bésa sont réédités ici, d'après des photographies des mss, en dessous des passages correspondants du texte géorgien.

Les Lettres coptes d'Antoine furent traduites en grec, ainsi que l'atteste saint Jérôme [21] :

Antonius monachus... misit Aegyptiacas ad diversa monasteria apostolici sensus sermonisque Epistulas septem, quae in Graecam linguam translatae sunt, quarum praecipua est ad Arsenoitas.

Cette version grecque est perdue, et toutes les recherches que nous avons faites pour la retrouver sont restées jusqu'ici sans résultat [22]; un bref fragment en est toutefois conservé par un apophtegme (première Lettre, nos 35-41) [23].

[19] Ms. du VIIe siècle, 2 colonnes, 29-32 lignes. Voir P. Van Cauwenbergh, *Étude sur les moines d'Égypte depuis le concile de Chalcédoine (451) jusqu'à l'invasion arabe (640)*, Paris et Louvain, 1914, p. 5-6 et pl. I; K. H. Kuhn, *Besa's Letters and Sermons*, p. 227-229, dans *Le Muséon*, 66 (1953), p. 226-243. — M. Kuhn, qui prépare une édition des œuvres de Bésa pour le CSCO, a bien voulu nous faire savoir qu'il ne connaît pas d'autre citation des Lettres d'Antoine dans les écrits conservés de Bésa; il nous signale toutefois une réminiscence de *Epist.* IV 36 dans Zoega CCIV, p. 40 : ⲁⲩⲱ ⲉⲛϭⲛⲁⲣⲓⲕⲉ ⲉⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ· ⲁⲩⲱ ⲉⲣⲟⲛ ⲁⲛ ⲙⲙⲓⲛ ⲙⲙⲟⲛ *et accusantes alterutrum et non nos ipsos.*

[20] G. Garitte, *A propos des Lettres de S. Antoine l'ermite*, dans *Le Muséon*, 52 (1939), p. 12-31.

[21] *De viris inlustribus*, 88, éd. E. C. Richardson, dans *Texte u. Unters.*, XIV, 1, p. 45, l. 8-12; PL, 23, col. 731 B.

[22] La Lettre grecque attribuée à Antoine par le cod. App. 46 de la *Stadtbibliothek* de Nuremberg n'est certainement pas de lui; nous l'avons publiée et commentée en 1942 : *Une Lettre grecque attribuée à saint Antoine*, dans *Le Muséon*, 55 (1942), p. 97-123.

[23] PG, 65, col. 84 A-B; texte reproduit par F. Nau, dans *Rev. Or. Chrét.*, 14 (1909), p. 286, note 1; on trouvera ce texte plus loin, au passage correspondant du géorgien.

Le texte grec existait encore au XVe siècle, car il fut alors traduit en latin; cette version latine (**L**), imprimée pour la première fois en 1516, est reproduite dans la PG, vol. 40, col. 977-1000 [24]; l'ordre des Lettres y est partiellement différent de celui de la version géorgienne (**G**).

En syriaque, la première Lettre seule est conservée [25]; ce texte syriaque (**syr.**) a été publié et traduit par F. Nau en 1909 [26].

En arabe, les 7 Lettres de la collection latine sont conservées (dans un ordre différent du latin et du géorgien) en tête d'un recueil de 20 Lettres attribuées à Antoine [27]; ce recueil a été traduit en latin par Abraham Echellensis en 1641 [28]; la traduction d'Echellensis est reproduite dans la PG, vol. 40, col. 999-1066 (**A**).

*
**

On voit que le texte géorgien des mss du Sinaï est le plus ancien témoin actuellement connu de l'ensemble des 7 Lettres d'Antoine; c'est un témoin d'une importance capitale; il constitue un élément essentiel, et désormais indispensable, pour la critique et l'interprétation de ces très anciens et très curieux documents monastiques, dont l'authenticité, niée sans examen jusqu'il y a peu, a été reconnue par des études récentes [29].

24 Voir G. Garitte, dans *Le Muséon*, 52 (1939), p. 17-18; 55 (1942), p. 97. La traduction latine a été rééditée par A. Erdinger, *Epistolae septem quae sub nomine Antonii abbatis circumferuntur*, Innsbruck, 1871.

25 A. Baumstark, *Geschichte der syrischen Literatur*, Bonn, 1922, p. 84 et note 1.

26 F. Nau, *La version syriaque de la première Lettre de saint Antoine*, dans *Rev. Or. Chrét.*, 14 (1909), p. 282-297.

27 Voir G. Graf, *Geschichte der christlichen arabischen Literatur*, I (*Studi e Testi*, 118), Vatican, 1944, p. 457-458 : éditions et mss.

28 D'après le ms. Vat. ar. 398 (XVe s.); voir G. Garitte, dans *Le Muséon*, 52 (1939), p. 18; Graf, ouv. cité note précéd., p. 458.

29 Voir notamment L. von Hertling, *Antonius der Einsiedler* (*Forsch. z. Gesch. d. innerkirchl. Lebens*, 1), Innsbruck, 1929, p. 58-65; F. Klejna, *Antonius und Ammonas. Eine Untersuchung über Herkunft und Eigenart der ältesten Mönchsbriefe*, p. 326-341, dans *Zeitschr. f. kath. Theol.*, 62 (1938), p. 309-348; G. Garitte, art. cité ci-dessus, note 20. Comp. M. Marx, *Incessant Prayer in Ancient Monastic Literature*, Rome, 1946, p. 18, note 20; H. Dörries, *Die Vita Antonii als Geschichtsquelle* (*Nachr. d. Akad. d. Wiss. in Göttingen*, Philol.-hist. Klasse, 1949, n° 14), p. 376-378, note 26.

Le cadre du CSCO ne nous permet pas d'étudier ici dans le détail la valeur relative des différentes versions. Le texte le plus complet et le plus fidèle dont on disposait jusqu'ici était la version latine L, faite au XVe siècle sur le grec perdu; comme ont pu le constater tous ceux qui l'ont approchée, cette version est très obscure et souvent proprement incompréhensible : *propter intricatam verborum seriem, non facile potest intelligi*, disait Caillau [30]; le témoignage du texte géorgien permet désormais de voir que cette obscurité n'est pas imputable au traducteur latin, mais qu'elle est due pour une part à l'obscurité de l'original lui-même, et pour une part non moindre aux innombrables corruptions matérielles dont fourmille le texte latin imprimé.

*
**

Dans la présente édition, nous reproduisons le texte du cod. Sin. géorgien 35, sauf pour les n°s 10-20 de la 7e Lettre, qui manquent à ce ms., et que nous empruntons au cod. Sin. géorgien 25. Pour la première partie de la 7e Lettre (n°s 1-9), et pour la 3e, qui sont communes aux deux mss, nous donnons en note les variantes du ms. 25 (**B**).

Dans son orthographe, le Sin. géorgien 35 présente la particularité d'écrire ordinairement ⴓ pour ⴍⴣ et ⴓⴈ pour ⴣ ; ainsi, il écrit ⴇⴓⴈⴑ (ou même ⴇⴓⴑ) pour ⴇⴣⴑ; la finale -ⴢ, -ⴍⴣⴀ est ordinairement rendue par -ⴍⴣⴢ ; nous respectons ces particularités de l'orthographe du ms., et dans la résolution des abréviations (très nombreuses) nous conservons la graphie ⴓ pour ⴍⴣ. Une autre particularité du Sin. géorgien 35 est l'emploi de l'alphabet grec, non seulement dans la signature des cahiers, mais même dans des titres; ainsi, la 3e Lettre (fol. 6 vb), la 4e (fol. 9 rb) et la 7e (feuillet de Graz) portent, outre leur titre géorgien, un intitulé géorgien écrit en caractères grecs [31].

30 Cité par F. Nau, dans *Rev. Or. Chr.*, 14 (1909), p. 282; comp. Klejna, art. cité note précéd., p. 332.

31 Voir sur cet usage curieux R. P. Blake, *Greek Script and Georgian Scribes on Mt. Sinai*, dans *The Harvard Theol. Rev.*, 25 (1932), p. 273-276 (sur le Sin. géorgien 35, p. 274, et fac-similés p. 275). Comp. la planche I.

Le cod. Sin. géorgien 25 écrit souvent ო au lieu de ი à l'initiale devant consonne (ოგი pour იგი, p. ex.) ; nous n'avons pas tenu compte de cette particularité dans notre collation, et dans l'édition de VII 10-20, nous rectifions l'orthographe du ms. sur ce point.

Notre édition est établie à l'aide des microfilms exécutés en 1950 pour la *Library of Congress* par l'expédition à laquelle nous avons personnellement participé [32]. Des fol. 11 v-12 r du cod. 35, pages dont la photographie manque malheureusement dans le microfilm, nous avons obtenu des Pères du Sinaï, que nous remercions bien vivement, une excellente photo positive, grâce à l'intervention de M. le Professeur A. S. Atiya, du Caire. Nous publions également le texte du feuillet de Gratz (VI 39-VII 9) d'après une photographie [33].

Le tableau suivant [34] indique la disposition des 7 Lettres dans les collections géorgienne (G), latine (L), arabe (A) et copte (C) :

G	1	2	3	4	5	6	7
L	1	4	5	2	3	6	7
A	1	2	5	6	7	3	4
C	—	—	5	—	—	3	4
L	1	2	3	4	5	6	7
G	1	4	5	2	3	6	7
A	1	6	7	2	5	3	4
C	—	—	—	—	5	3	4
A	1	2	3	4	5	6	7
L	1	4	6	7	5	2	3
G	1	2	6	7	3	4	5
C	—	—	3	4	5	—	—

Outre qu'il dispose les Lettres dans un ordre différent, le texte géorgien s'écarte du latin sur les points suivants : 1) il omet dans G 5 (= L 3) entre le nº 58 et le nº 59 le passage correspondant à PG, 40, col. 990 D 7-992 A 1 ; 2) dans G, par rapport à L, la section II 12-26 est à la place de VI 17-36, et réciproquement ; l'arabe est sur ce point conforme au géorgien.

Nous avons introduit dans le texte des Lettres, comme dans leur traduction latine, une division en brefs paragraphes destinée à faciliter les références.

32 Voir ci-dessus, note 5. Comp. *Checklist of Manuscripts in St. Catherine's Monastery, Mount Sinai microfilmed for the Library of Congress 1950*, Washington, 1952, p. 19.

33 Comp. l'édition diplomatique et la reproduction photographique partielle qu'en a données Šanidze, dans *Moambe*, 9 (1929), p. 350-351.

34 Ce tableau doit se lire comme suit : G 1 = L 1; G 2 = L 4; G 3 = L 5; G 4 = L 2, et ainsi de suite.

12...] «შჯული უფლისაჲ უბიწო არს და მოაქცევს სულთა»[1], 13 და სხუასა ადგილსა იტყჳს: «განცხადებამან სიტყუათა შენთამან განმანათლის მე და გულისჴმა ყუჱს ჩჩჳლთა»[2]; 14 და სხუა მრავალ არს რომელ ვერ ძალ გუცს ყოველთა თქუმად. 15 მესამჱ შესავალი ესე არს: რომელნიმე გულფიცხელად იყვნეს პირველ[3] და საქმეთა შინა ცოდვისათა დაჰყუდნიდ იყვნეს; და, ვინ უწყის, ესევითართა მათ ზედა სახიერმან ღმერთმან მოავლინნის შრომანი შერისხვათა, 16 ვიდრემდე ცნან შრომითა ამით, და შეინანონ, და მოაქცენ, და ჭეშმარიტისა მას მოვიდენ, შეთჳსვინანონ ყოველითა გულითა, და მოიხილნენ მათცა სათნოებანი იგი, ვითარცა იგი მათ რომელთა ითქუს იგი პირველად ვთქუ. 17 ესე უკუე სამნი შესავალნი არიან სულთანი რომელნი იგი სინანულად მოვიდიან[3], ვიდრე მიემთხჳვნენ[3] მადლსა და წოდებასა ძისა ღმრთისასა. 18 არამედ ჭვონებ[4], რომელნი იგი შევიდეს ყოველითა გულითა და დააწესნეს თავნი თჳსნი დათმენად ყოველთავე ბრძოლათა მტერობისათა ვიდრემდე სძლიონ, 19 ვითარმედ პირველად ამათ უწესს სული წმიდაჲ და აღუმცირებს მათ ყოველსა შინა რაჲთა დასტკბნეს მათ საქმჱ იგი სინანულისაჲ; 20 და დაუდვის მათ საზღვარი სახჱ სინანულისაჲ გუამთა შინა და სულთა მათთა, 21 ვიდრემდე ასწაოს მათ სახჱ მოქცევისაჲ თჳსისა მიმართ დამბადებელისა ღმრთისა; 22 და მოსცის მათ იძულებაჲ სულსა შინა და გუამთა, რაჲთა ორნივე წმიდა იყვნენ და ესრეთვე სახედ ორნივე მკჳდრ იქმნენ[5], 23 გუამნი მარხვითა მრავლითა და მღჳძარებითა ⟨...⟩[6] და სწრაფითა[7] და მსახუ-

1 *Ps.* XVIII, 8. 2 *Ps.* CXVIII, 130. 3 Sic cod. 4 Sic cod. 5 Sic cod. 6 G om. *anima nova in spiritu* L (col. 978 B). 7 Leg. სწრაფუ-ლითა?

რებითა რომელსა იგი იქმნ ჴორცითა ; **24** და იიძულებინ ამას[8] ყოვლითავე[9] ნაყოფისგამოღებითა ჴორციელითა. **25** და სული იგი სინანულისაჲ მოძღუარ[10] ექმნის მათ ამათ შინა, და გამო-ცადნის იგინი ამათ შინა, რაჲთა არა მტერობამან მართუკუნ[11] აქცინნეს[12] იგინი. **26** მაშინ წინამძღუარმან სულთამან იწყის ახილვად თუალთა სულისა მათისათა, რაჲთა მოსცეს მათ თჳსი სინანული რაჲთა წმიდა იყოს ; **27** და გონებამან განწ-ვალებაჲ შუვრის მათსა მოსცის, და იწყის სწავლად სულითა მით განწმედად ჴორცთა და სულისა სინანულითა ; **28** და გონებაჲ იგი ისწავლებინ სულისა მის გან, და მიძღუნ[13] ჩუენ სულისა მის და ჴორცთა მოქმედებასა, და წმიდა ჰყოფნ მათ, **29** და განჩინებასა მოსცემნ ჴორცთა მათ ნაყოფითა აღრეულისა მის გან ყოველთა თანა ჴორცისა ბუნებათა ვინაჲთგან იგი რჩულისა გარდასლვაჲ იქმნა ; **30** და მოართუამნ თითოეულსა ჴორცთასა მას ბუნებასა პირველისა მის ებრ დაბადებულისა ; **31** არა რაჲ აქუნ მას უცხოჲ მტერისა მის გან სულისაჲ. **32** და ჴორცნი იგი იქმნიან ჴელმწიფებასა ქუეშე გონებისასა, და ისწავლებინ იგი სულისა მის გან, მსგავსად სიტყუისა მის პავლის მოციქულისა : « აღვიკრძალავ ჴორცთა ჩემთა და დავი-მონებ ».[14] **33** რამეთუ გონებამან თავი[15] განიწმიდა საჭმელთა გან და სასუმელთა და ძილისა და ერთგზის ყოვლადვე ყოველთა მათ გან თავისა თჳსსა[16] აღძრვათა, **34** ვიდრემდე ბუნებისა მის განცა თანაშერთვისა განიმორა იგი თჳსითა მით სიწმი-დითა. **35** და ჰგონებ[17] ვითარმედ სამნი აღძრვანი არიან მას შინა. **36** რამეთუ არს ბუნებისაჲ იგი ჴორცთაჲ თანაშესხუარულ მისა,

8 ამს sic cod. 9 ვე (= ვიდრე !) separate scriptum. 10 მძღუარ cod. 11 Sic. cod.; leg. მართლუკუნ? 12 Sic cod. 13 Sic cod.; leg. მიძღჳს. 14 1 *Cor.*, IX, 27. 15 Sic cod.; adde თჳსი. 16 Sic cod., altero ს rescripto; leg. თჳსისა. 17 Sic cod.; cf. I 18.

Apophthegmata, Antonius 22; PG, 65, col. 84 A-B.

Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος· **35** *Λογίζομαι ὅτι* **36** *ἔχει τὸ σῶμα κίνησιν φυσικὴν συναναφυρεῖσαν αὐτῷ· ἀλλ' οὐκ ἐνεργεῖ μὴ*

არამედ ვერ იქმნების თჳნიერ სულისა მის ნებისა გარნა უწყუ-ბულ. **37** ხოლო არნ[18] ჴორცთა შინა არს[18] სხუაჲცა აღძრვაჲ, ზრდისა გან ჴორცთასა მრავლითა საჭმელითა და სასუმელითა და განჴურვებითა სისხლისაჲთა რომელ იგი საზრდელთა გან ჰბრძავნ ჴორცთა, რამეთუ შესუარული იგი აღიძრის შუებისა მის გან ; **38** ამის თჳს მოციქული იტყჳს : « ნუ დაითრვებით ღჳნითა, რომლითა არს სიბილწებაჲ » ;[19] **39** მერმე უფალი ამცნებს მოწაფეთა სახარებასა : « ეკრძალენით ნუკუე[20] დამძიმ-დენ გულნი თქუენნი საჭმელითა[21] და სასუმელითა[22] », და შუ-ბითა უფროჲს. **40** ხოლო რომელნი იგი ეძიებენ საზომსა მას სიწმიდისასა, თანაგუაც თქუამად[23] ვითარმედ « აღვიკრძალნე ჴორცნი ჩემნი და დავიმონნე ».[24] **41** მესამეჲ აღძრვაჲ არს უკეთურთა გან სულთა, რამეთუ განსცდიედ შურითა და ჰნებავნ გარდაქცევად რომელთა იგი ჴელი შეყვიან თავისა თჳსისა განწმედასა. **42** ხოლო სამთა ამათ სახეთა უკუეთუ სულმან მიუჯგრძოს თავით თჳსით დათმენად წამებათა მათ შინა რომელნი იგი სულმან ასწავლნის გონებასა, განწმიდნის ორივე სენისა მის გან რომელ არს სამთა მათ შინა სახეთა ;

18 არნ vel არს delendum. 19 *Ephes.*, V, 18. 20 Sic cod.; leg. ნუკუე (= ნუ ეგებ). 21 საჭმლითა cod. 22 სასუმლითა cod. — *Luc.*, XXI, 34. 23 Sic cod. 24 1 *Cor.*, IX, 27.

θελούσης τῆς ψυχῆς· μόνον δὲ σημαίνει ἐν τῷ σώματι ἀπαθῆ κίνησιν. **37** *Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη κίνησις, ἐκ τοῦ τρέφειν καὶ θάλπειν τὸ σῶμα βρώμασι καὶ πόμασιν· ἐξ ὧν ἡ θέρμη τοῦ αἵματος διεγείρει τὸ σῶμα πρὸς ἐνέργειαν·* **38** *διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· « Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία »·* **39** *καὶ πάλιν ὁ Κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῖς μαθηταῖς ἐντελλόμενος εἶπε· « Βλέπετε μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ ».* **41** *Ἔστι δέ τις καὶ ἑτέρα κίνησις τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ φθόνου δαιμόνων ἐπιγινομένη. Ὥστε εἰδέναι δεῖ, ὅτι τρεῖς εἰσι σωματικαὶ κινήσεις, μία μὲν φυσική, ἑτέρα δὲ ἐξ ἀδιαφορίας τροφῶν, ἡ δὲ τρίτη ἀπὸ δαιμόνων.*

43 უკუეთუ დააცადოს თავით თჳსით გონებამან წამებათა მათ შინა რომელთა სული იგი უწამებს მას, მაშინ უკეთურთა მათ სულთა შეუთესიან შესუარულებასა მას ჴორცთასა და ჰბრძვანედ მით აღძრვითა, **44** ვიდრემდე სული იგი დამორჩეს და ეძიებდეს ვითარმედ ვინაჲმე შეწევნაჲ მისი მოვალს, და მოაქციოს, და შეზმა უყოს სულისათა მათ წამებათა, და განცოც-ხლდეს[25]; **45** მაშინ ჰრწამნ რამეთუ განსუენებაჲ მისი ესე არს, დადგრომად ღმრთისა თანა, და რამეთუ იგი არს მშჳდობაჲ მისი. **46** ესე ვთქუ სინანულისა თჳს ჴორცითა და სულითა, და ვითარ იგი ჯერ არს განწმედაჲ მათი; **47** და რაჟამს მოიღის ესევითართა საზეთა ღუაწლი გონებამან, მაშინ ევედრების სულისა მის გან, და იწყის განწვალებად მშჳმინვერთა[26] მათ ხენთა რომელნი მოვლენედ მის ზედა ნებათა გან თჳსთა. **48** მაშინ იყო ზიარებაჲ სულისაჲ და გონებისაჲ მცნებათა მათ გან დამარხვისა რომელნი იგი მისცნის მას, **49** და ასწავის მას განკურნებად ყოველივე სენი სულისაჲ და თითოეული იგი მის გან განწვალებად აღრეული იგი რომელი მოეღო ჴორცთა მათ შინა ბუნებათასა და სხუათაჲ მათ რომელნი იყვნეს თუსა[27] გან მისა სულსა მას შინა თჳნიერ ჴორცთა, თავით გან ვიდრე ფერჴადმდე, თჳსი იგი მისი ნებაჲ, რომელი აღრეულად აქუნდა მათ შინა. **50** თუალთა საზღვარი დაუდვის მართლ და წმიდად ხედვად, რაჲთა არა რაჲ მერმე უცხოჲ რაჲმე უქუნდეს. **51** და მისა შემდგომად ყურთა სმენად მშჳდობად, და აღარა ჰნებავნ ძჳრისსიტყუაჲ და არცა გინებაჲ კაცთაჲ სმენად, **52** არამედ ყოვლისავე განგებაჲ და მოწყალებაჲ ყოველთა მიმართ დაბადებულთა ჰნებავნ, რამეთუ ამათ შინა სნეულ იყო ოდესმე. **53** მერმე კუალად ენასა ასწავის თჳსი იგი სიწმიდჱ, რამეთუ ესევითარი იგი სენი განდიდებულ იყო მისი, და რომლითაცა სნეულ იყო მასცა იტყოდა, და მოსცის ენასა რომელ იგი საქმარ მისა იყო; ესე უკუე სენი უმეტჱსად გან-დიდნა მისი ამით ასოჲთა რომელი იგი არს ენაჲ. **54** რამეთუ

25 ღ minusc. litt. sup. lin. 26 Sic cod.; leg. მშჳნვიერთა ? 27 Sic cod.; leg. თჳსა.

იაკობ მოციქული წამებს და იტყჳს: « რომელსა ეგონოს თავი თჳსი რჩულიერ და არა აღჳრ ასხნეს[28] ენასა თჳსსა, თავსა თჳსსა აცთუნებს და მისი იგი რჩულიერებაჲ ამაო არს »[29]; **55** მერმე კუალად სხუასა ადგილსა იტყჳს ვითარმედ « ენაჲ მცირჱ ასოჲ არს და დიდად მაღლოვის, რომელი შეაგინებს ყოველსა გუამსა »[30], და სხუაჲ მრავალი[31] რომელსა ვერ ძალ მიც აწ ყოველსავე თქუმად; **56** უკუეთუ გონებამან შეუძლოს მოღებად სულისა მის გან, იგი პირველად განწმიდნების, და მაშინ გამოიძიննის[32] სიტყუანი, და მოსცის ენასა, რაჲთა არაჲ რაჲ აქუნდეს გულარძნილებაჲ გინა ნებაჲ გულისაჲ; **57** და სიტყუაჲ იგი სულომონისი აღესრულების რომელ თქჳს: « ჩემნი სიტყუანი თქუმულ არიან ღმრთისა მიერ; არა არს მათ შინა ქცეულება არცა გულარძნილება »[33]; **58** მერმე კუალად იგივე სხუასა ადგილსა იტყჳს: « ენაჲ ბრძენთაჲ მკურნალ არს »[34], და სხუაცა მრავალ სიტყუა არიან. **59** და მერმე კუალად აღძრ-ვანი მგნეთანი[35] ოდესთჳს სადამე იყვნეს აღძრულ რომელთა შინა არა ჯერ არს გონებისა მის ნებითა, ხოლო აწ[36] სულმან მან აწ[36] სიმტკიცჱ ამათი განაჩინის სიწმიდით ლოცვითა და მოწყალებითა, რაჲთა იგინი ამათ შინა იქმოდიან, **60** და ამათ ზედა სიტყუაჲ იგი აღესრულების ლოცვათა თჳს: « აპყრობაჲ ჴელთა ჩემთაჲ მსხუერპლ[37] სამწუხრო »[38], და ვითარმედ « ჴელთა მგნეთაჲთა განამდიდრიან ».[39] **61** მერმე კუალად ჭამადი მუცლისა განწმიდის და სასუმელი მისი, დაღათუ უძლებებასა იგმევდა ამათ შინა (ოდესმე სულისა მის ნებითა აღრეულ[40] იყო მათა) გულისთქუმითა და უძლებებითა საჭმელთა და სასუმელთათა, **62** რომელნი იგი ეშმაკთა შეურინეს, რომელთა თჳს სული წმიდაჲ იტყჳს დავითის მიერ: « ამპარ-ტავანისა თანა თუალითა და უძლებისა გულითა, ამის თანა არა

28 Sic cod. 29 *Iac.*, I, 26. 30 *Iac.*, III, 5, 6. 31 მრავლი cod. 32 Sic cod. 33 *Prov.*, VIII, 8. 34 *Prov.*, XII, 18. 35 Leg. ჴელთანი, L *manuum* (col. 980 B), syr. ܐܝ̈ܕܘܗܝ *manuum eius*. 36 Sic cod. 37 მსხუეპლ cod. 38 *Ps.*, CXL, 2. 39 *Prov.*, X, 4. 40 Leg. აღძრულ?

ვჭამდ»[41]. **63** უკუეთუ კუალად ეძიებდენ ამისსაცა სიწმიდესა, მერმე კუალად[42] სულმან საზღვარი დაუდვის მათ სიწმიდისაჲ საზომით კმად გურცთა ებრ ძალისა, **64** რაჲთა აღარა ჰქონდეს მას შინა გულისთქუმისა გემოჲ; **65** და ამას ზედა სიტყუაჲ იგი პავლჱსი აღესრულების რომელ თქუმულ არს: «გინათუ სჭამდეთ, გინათუ სუმიდეთ, გინა რასავე იქმოდით, სადიდებელად ღმრთისა იქმოდეთ»[43]. **66** მერმე კუალად მოცლისა მიერ აღძრულთა სიძვისა გან გულისიტყუათა[44], კუალად გონებაჲ იგი ისწავლებინ სულისა მის გან და განჩინებაჲ მოსცის აღძრვათა მათ შინა სამთა სახეთა, და დაიჯერებნ სიწმიდესა, **67** რაჲმეთუ შემწედ აქუნ მას სული იგი და ძალსცემნ მას; და დაშრტიან აღძრვანი იგი სულისა მის გან ძალითა, და მშუდობა[45] ყვის ყოველსა მას გუამსა მოკლის აღძრვაჲ იგი; **68** და ესე იგი არს სიტყუაჲ პავლჱსი მიერ თქუმული: «მოაკუდინენით ასონი ეგე ქუეყანისანი, სიძვაჲ, არაწმიდებაჲ, ვნებაჲ, გულისთქუმაჲ ბოროტი»[46], და შემდგომი ამათი. **69** მერმე ფერკნი, უკუეთუ ოდესმე არა აქუნდა ცოცხალი სლვაჲ ღმრთისა მიმართ, კუალად გონებაჲ რომელი იგი იქმნა ერთვე ჴელმწიფებასა ქუეშე სულისასა, ესენი დააბრკოლნის სლვად ნებისა მის ებრ სულისა, **70** რაჲთა ვიდოდიან მსახურებასა უმჯობჱსთა საქმეთასა, რაჲთა ყოველი გუამი იცვალოს და იქმნეს ჴელმწიფებასა ქუეშე სულისასა. **71** და ჰგონებ ვითარმედ ესე აწვე მოიღო ნაწილი რაჲმე სულიერისა მის გუამისაჲ ესევითარმან მან, რომელი მოღებად არს მართალთასა მას აღდგომასა. **72** ესე ვთქუ სულისათა მათ სენთა თუის რომელი[47] მოეღო შერეულებაჲ ბუნებასა მას თანა გურცთასა, აღძრული მათ შინა, რომელი მომღუარ იყო უკეთურთა მათ სულთა საქმითა ასოთა მათ შინა. **73** არამედ ვთქუავე ვითარმედ აქუნდეს რაჲმე[48] თუისა გან სულსა მასცა სხუაჲ რაჲმე[48] თუინიერ გურცთასა; აწ რომელნი არიან იგი გამოვიკითხნეთ ესენი. **74** რაჲმეთუ

41 *Ps.* C, 5. 42 კუალალად cod. 43 1 *Cor.*, X, 13. 44 Sic cod.
45 Sic cod. 46 *Col.*, III, 5. 47 Sic cod. 48 Sic cod.

ამპარტავანებაჲ სენი მისი არს თუინიერ გურცთა; მაოცნებელობაჲ ეგრევე სენი მისი არს თუინიერ გურცთა, და კუალად სილაღჱ, და სიძულილი, და შური, რისხვაჲ, და სულმოკლებაჲ, უთმინოებაჲ, და სხუანი მწულილმწულიადნი ამათნი. **75** უკუეთუ მისცეს თავი თუისი ღმერთსა ყოვლითა გულითა, მაშინ სახიერმან ღმერთმან მოსცეს მას სული სინანულისაჲ, და უწამებნ მას თითოეულთა მათ სნეულებათა, რაჲთა შეინანოს მათ თუის; **76** და მკდომნი აბრკოლებედ მას და განსცდიედ მათ შინა, და არა უტეობედ[49] მას სინანულად; **77** უკუეთუ დაითმინოს და ერჩდეს მასწავლელსა მას მისსა სულსა სინანულად, მაშინ დამბადებელი იგი სწყალობნ შრომისა მის თუის მონანულისა შრომითა მით გურციელითა, მარხვითა დიდითა, და მღუიძარებითა, და წრთუითა[50] მრავლითა[51] სიტყუასა ღმრთისასა, და ვედრებითა უმრავლჱსითა, და უარის ყოფითა სოფლისაჲთა და კაცობრივთა საქმეთაჲთა, და სიმდაბლითა, და სიგლახაკითა სულისაჲთა; **78** და ამათ შინა ყოველთა მოითმენნ: მაშინ სახიერმან ღმერთმან იხილის მისი იგი მოთმინებაჲ განსაცდელთა შინა, შეიწყალის და შეეწევინ მას. ამენ.

ანტონისი ეპისტოლჱ მეორჱ

1 საყუარელთა და პატიოსანთა ძმათა ანტონი უფლისა მიერ გიკითხავ. **2** ჭეშმარიტად, საყუარელნო უფლისა მიერ, არა ერთსა ჟამსა ღმერთი მოხედავს ყოფდა დაბადებულთა ზედა თუისთა, **3** არამედ დასაბამით გან სოფლისაჲთ, რაოდენნი[1] მოვიდეს მრავლისშემოქმედისა[2] აღთქუმისა რჩულითა, ამათ თანა გამოვალს ღმერთი თითოეულისა მის თანა სახიერებითა, მადლითა, სულითა თუისითა. **4** სულო მეტყუელთა მათ თუის

49 Sic cod. 50 Sic cod.; leg. წურთითა? 51 Sup. lin. minusc. litt.
1 რაოდენი cod. 2 Sic cod.

ბუნებათა, რომელთა იგი აღთქუმისა [3] მის გან რჩულისა სული მათი და საცნობელნი გულთა მათთანი მკჳდარ იქმნეს [4], ვითარმედ ვერღარა შემძლებელ იყვნეს იგინი გულისჴმისყოფად პირველისა მის ებრ დაბადებისა, **5** ამას ვიტყჳ რამეთუ ესენი პირუტყუ იქმნეს [4] ყოვლადვე, და მსახურებდეს დაბადებულსა და არა დამბადებელსა. **6** ხოლო შემოქმედმან ყოველთამან თჳსითა მით დიდითა სახიერებითა მოხედვაჲ ჩუენი ყო აღთქუმისა [5] მის რჩულითა, რამეთუ არსებაჲ არს უკუდავი. **7** და რაოდენნი იგი ღმრთის [6] იქმნეს [7] ⟨…⟩[8] თჳსითა მით აღთქუმისა რჩულითა, და განისწავლნეს სულითა წმიდითა და მიიღეს შვილებისა იგი სული, **8** მათ შეუძლეს თაყუანისცემად თჳსსა მას შემოქმედსა ვითარ იგი ჯერ არს, რომელთა თჳს პავლე მოციქული იტყჳს ვითარმედ « არღა მოიღებიეს აღთქუმაჲ იგი ჩუენ თჳს »[9]. **9** ხოლო თჳსითა მით შეუნანებელითა სიყუარულითა ყოველთა შემოქმედსა უნდა მოხედვაჲ ჩუენთა მათ სნეულებათა [10] და განბნეულებათა, **10** აღადგინა მოსე რჩულისმდებელი, რომელმან მომცა ჩუენ რჩული წიგნითა, და გუიფუძნა ჩუენ სახლი ჭეშმარიტებისაჲ, რომელ იგი არს კათოლიკჱ ეკლესიაჲ, რომელმან იგი დაჰბადა ერთობაჲ, რამეთუ უნდა ღმერთსა მოქცევაჲ ჩუენი პირველსავე მას დასაბამსა ; **11** მოსე აღაშენა სახლი და არა აღასრულა, არამედ დაუტევა იგი და წარვიდა. **12** მერმე კუალად ღმერთმან აღადგინა კრებული წინაჲსწარმეტყუელთაჲ სულითა თჳსითა, და აშენნეს მათაცა [11] საფუძველსა მას ზედა მოსესა, და ვერ შეუძლეს აღსრულებად მისა ; ეგრევე სახედ დაუტევეს იგი მათცა, და წარვიდეს. **13** და ყოველთავე სულითა შემოსილთა იხილეს წყლულებაჲ იგი რამეთუ უკურნებელ იქმნა და რამეთუ არა რაჲ დაბადებულთა განი შემძლებელ იყო განკურნებად,

3 აღთქმისა cod. 4 Sic cod. 5 აღთქმისა cod. 6 ღის cod. (i.e. ღმრთის), leg. ღირს *digni* ut L? 7 Sic cod. 8 Lacuna in sensu; cfr L *quotquot igitur digni habiti sunt gratia, et concreverunt per suam cardinalem legem* etc. (col. 992 C). 9 *Hebr.*, XI, 13 vel 39. 10 Prius ა sup. lin. 11 Sic cod.

14 გარნა მხოლოდშობილი, რომელ არს გონებაჲ ჭეშმარიტი მამისაჲ და ხატი მისი, რომლისა [12] ხატად თჳსისა [13] ხატისა შექმნა ყოველი მეტყუელი დაბადებული ; **15** რამეთუ იცოდეს ამათ ვითარმედ მაცხოვარი არს დიდი იგი მკურნალი ; შეკრბეს ყოველნი ერთბამად და შეწირეს ლოცვაჲ თჳსთა ასოთა თჳს, რომელ ესე ჩუენ ვართ ; **16** ღაღადებდეს და იტყოდეს : « ნუკეთჳ [14] მკურნისკევი არა არსა გალაად, ანუ მკურნალნი არა არიან მუნ ? რაჲსა არა აღვიდა [15] განკურნებად ასული ერისა ჩემისაჲ [16] ? **17** ჰკურნებდით მას ჩუენ და არა განიკურნა ; აწ ესერა დაუტევეთ და წარვედით მათ გან [17] ». **18** ხოლო ღმერთი გარდარეულითა მით სიყუარულითა მოვიდა ჩუენდა და წმიდათა მისთა მიერ იტყოდა : « ძეო კაცისაო, იქმენ თავისა შენისა ჭურჭერი [18] ტყუეობისაჲ [19] », **19** რამეთუ « იგი თავადი იყო ხატი ღმრთისაჲ, არა ნატაცებად შეირაცხა თავი თჳსი სწორებად ღმრთისა, არამედ თავი თჳსი დაიმდაბლა, და ხატი მონებისაჲ მიიღო, და მორჩილ იქმნა ვიდრე სიკუდილადმდე და სიკუდილითადა ჯუარისაჲთა ; ამის თჳს მიანიჭა მას ღმერთმან სახელი რომელ არს უზეშთაეს ყოველთა სახელთა, რაჲთა სახელისა მიმართ იესუ ქრისტჱსისა ყოველი მუჴლი მოდრკეს ზეცისათანი [20] და ქუეყანისათანი [20] და ქუესკნელთანი ; ყოველმან ენამან აღიაროს რამეთუ უფალი იესუ ქრისტე სადიდებელად ღმრთისა მამისა »[21]. **20** აწ უკუე, საყუარელნო, სიტყუაჲ ესე ცხად იყავნ თქუენ შორის, რამეთუ სახიერებამან მამისამან არა ჰრიდა ჩუენ თჳს მხოლოდშობილსა თჳსსა [22], არამედ მისცა იგი ჩუენ ყოველთა ცხორებისა [23] თჳს, მისცა იგი ცოდვათა ჩუენთა თჳს [24] ; **21** და ურჩულოებათა ჩუენთა დაამდაბლეს იგი, და წყლულებითა მისითა ჩუენ განვიკურნენით [25] ; **22** და სიტყჳთა ძლიერებისა მისისაჲთა

12 Sic cod.; leg. რომელი. 13 Sic cod. 14 Sic cod.; თჳ sup. lin. (in fine lineae). 15 Prius ა add. postea. 16 *Ierem.*, VIII, 22. 17 *Ierem.*, XXVIII, 9 (Vulg. LI, 9). 18 Sic cod. 19 *Ezech.*, XII, 3. 20 Sic cod. 21 *Phil.*, II, 6-11. 22 Sic cod. 23 Sup. lin. minusc. litt. 24 *Rom.*, VIII, 32. 25 *Is.*, LIII, 5.

შემკრიბნა ჩუენ ყოველთა გან სოფელთა კიდით გან ქუეყანისაჲთ ვიდრე კიდედმდე სოფლისა; **23** და ყო აღდგომაჲ გონებათა ჩუენთაჲ და მოტევებაჲ ცოდვათა ჩუენთაჲ, და მასწავა ჩუენ რაჲმეთუ ასოებ ვართ ურთიერთარს. **24** გლოცავ თქუენ, ძმანო, სახელითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტჱსითა, გულისჴმაყავთ დიდი ესე მოღუაწებაჲ, რაჲმეთუ მსგავს ჩუენდა იქმნა თჳნიერ ცოდვისა[26]. **25** და თანაც ყოველსა მეტყუელსა გონებასა[27], რომელთა[28] თჳს მაცხოვარი მოვიდა, განკითხვად თჳსი იგი სახჱ და ცნობაჲ[29] გონებისა თჳსისაჲ და განშორებისა მიცემად შორის ბოროტსა და კეთილსა, რაჲთა შეუძლონ განთავისუფალებად მოსლვითა მით მისითა; **26** რაჲმეთუ რომელნი იგი განთავისუფალდეს მოღუაწებითა მისითა იწოდნეს იგინი მონა ღმრთის[30], რომელ იგი არღა არს სრულება, არამედ სიმართლე თჳსა[30] მას ჟამსა და წინამძღუარ შვილებისა. **27** ხოლო იესუ მაცხოვარმან ჩუენმან გულისჴმაყო რაჲმეთუ მიახლებულ არიან ესენი მოღებად სულსა მას შვილებისასა და იცნეს იგი, რაჲმეთუ ისწავეს სულისა გან წმიდისა, და რქუა მათ: « არღარა გიწოდე თქუენ მონად, არამედ ძმად და მეგობრად, რაჲმეთუ რავდენი მაუწყა მე მამამან გამოგიცხადე და გაუწყე თქუენ »[31]. **28** კადნიერ უკუე იქმნეს[32] გონებითა, რაჲმეთუ იცნნეს თავნი თჳსნი და გონიერი იგი თჳსი არსებაჲ, მოცეს ჴმაჲ და იტყოდეს: « დაღათუ გიცოდით შენ ოდესმე ჴორციელად, აწ არღარა ეგრეთ გიცით »[33]; **29** და მოიღეს შვილებისა იგი სული, ღაღადყვეს და იტყოდეს რაჲმეთუ « არა მოგუღებიეს ჩუენ სული მონებისაჲ კუალად შიშად, არამედ მოგუღებიეს ჩუენ სული შვილებისაჲ, რომლითა ვღაღადებთ: აბბა, რომელ იგი არს მამაო »[34]. **30** აწ, უფალო, გუიცნობიეს რომელ იგი მომანიჭე ჩუენ, რაჲმეთუ შვილნი ვართ ჩუენ და მკჳდრნი ღმრთისანი და თანამკჳდრნი ქრისტჱსნი[35]. **31** ხოლო ესე სიტყუაჲ ცხად იყავნ[36] თქუენდა,

26 *Hebr.*, IV, 15. 27 Sic cod.; leg. ბუნებასა. 28 Sic cod. 29 Sic cod. 30 Sic cod. 31 *Ioh.*, XV, 15. 32 Sic cod. 33 2 *Cor.*, V, 16. 34 *Rom.*, VIII, 15. 35 *Rom.*, VIII, 17. 36 იყვნ cod.

საყუარელნო, რაჲმეთუ რომელმან არა განმზადოს თავისა თჳსისა წარმართებულებაჲ, და არა ღუაწლსა შინა იყოს ყოვლითა ძალითა, უწყოდეთ ესევითარმან რაჲმეთუ მოსლვაჲ[37] იგი მაცხოვრისაჲ სასჯელ იქმნეს მას, **32** და რომელთამე საყნოსლად სიკუდილითი სიკუდიდ და რომელთამე საყნოსლად ცხორებითი[38] ცხორებად[39]; **33** რაჲმეთუ დაცემად დგას იგი, და აღდგინებად მრავალთა ისრაჱლსა შორის, და სასწაულად სიტყუისგებისა[40]. **34** გლოცავ თქუენ, საყუარელნო, სახელითა იესუ ქრისტჱსითა რაჲთა არა უდებყოთ ცხორებაჲ თავისა თჳსისაჲ, არამედ კაცადკაცადმან თქუენმან დაიპენ გული თჳსი და ნუ სამოსელი[41], ნუკუე ხატი ხოლო ესე შეგუემოსოს ცუდად და განუმზადოთ თავთა თჳსთა სარჩელი. **35** რაჲმეთუ აწვე ესერა ჟამი მოახლებულ არს რომელსა შინა გამოიცნენ კაცადკაცადისა ჩუენისა[42] საქმენი. **36** ხოლო მწულილადთა მათ სიტყუათა თჳს არიან სხუაცა მრავალ მიწერად თქუენდა; არამედ წერილ არს: « ეც მიზეზ ბრძენსა, და უბრძნეს იყოს »[43]. **37** გიკითხავ თქუენ ყოველთა უფლისა მიერ მცირით გან ვიდრე დიდადმდე[44]; **38** ხოლო ღმერთმან მშვიდობისამან დაგიცვენინ თქუენ ყოველნი, სახუარელნო. ამენ.

ⲈⲂⲒⲤⲦⲞⲖⲈⲎ ⲀⲚⲦⲞⲚⲒⲤⲒ Ⲅ გ:

ანტონისი ეპისტოლჱ[1] გ[2].

1 ანტონი საყუარელთა შვილთა ძეთა ისრაჱლიტელთა[3]

37 ს sup. lin. 38 ცხორებითი cod. 39 2 *Cor.*, II, 16. 40 *Luc.*, II, 34. 41 Cfr *Ioel*, II, 13. 42 ჩ(უე)ნისა sup. lin., minusc. litt. 43 *Prov.*, IX, 9. 44 Cfr *Act.*, VIII, 10.

Epist. III in cod. Sin. geor. 25 (= B) quoque legitur (fol. 73 r-78 v).

1 ეპისტულეჲ B (*has variationes* ო/უ *et* ჱ, ეჱ/ეჲ, *frequentissimas, deinceps non notabimus*). 2 მეხამ(ეჲ) B. 3 ძეთა ისტლთა sup. lin. B.

E cod. copt. Neapol. I. B. 1, nº 345 (Zoega CLXXI).

ⲞⲘⲀⲒⲞⲤ ⲀⲚⲦⲰⲚⲒⲞⲨ ⲈⲠⲒⲤⲦⲞⲖⲎ Ⲉ.

1 ⲀⲚⲦⲰⲚⲒⲞⲤ ⲈϤⲤϨⲀⲒ ⲚⲚⲈϤⲘⲈⲢⲀⲦⲈ ⲚϢⲎⲢⲈ ⲚⲒⲤⲢⲀⲎⲖⲒⲦⲎⲤ

გიკითხავ მეცნიერებისა[4] თქუენისა ებრ არსებისა, რაჲმეთუ არა რაჲ გამს სახელისდებაჲ სახელთა ხორციელთა[5] თქუენთაჲ[6], რომელნი წარმავალ არიან, რაჲმეთუ შვილნი ხართ ისრაიტელნი[7]. **2** ჭეშმარიტად, შვილნო, რაჲმეთუ სიყუარული რომელ მაქუს თქუენდა მიმართ არა არს სიყუარული ხორციელი[8], არამედ სიყუარული სულიერი[9] ღმრთისმსახურებისაჲ. **3** ამის თჳს არა მეწყინების ვედრებაჲ ღმრთისა ჩემისაჲ[10] დღეჱ და ღამე თქუენ თჳს, რაჲთა შეუძლოთ ცნობად მადლი იგი რომელი ქმნა თქუენდა მიმართ; **4** რაჲმეთუ არა ერთსა შინა[11] ჟამსა მოხედვასჰყოფს[12] ღმერთი თჳსთა დაბადებულთა, არამედ დასაბამით გან სოფლისაჲ[13] ღმერთი განაგებს თჳსთა დაბადებულთა, ნათესავად ნათესავად განაღჳძებს თითოჳელსა[14] მიზეზითა და მადლითა. **5** აწ[15], შვილნო, ნუ უდებ იქმნებით ღაღადებად ⸢დღეჱ და ღამე[16] ღმრთისა მიმართ და აიძულებდით სახიერებასა მამისასა და ამის გამო მოგმადლოს თქუენ[17] ზეცით რომელმან გასწაოს[18] თქუენ ვიდრემდე[19] სცნათ რომელ[19a] იგი კეთილ არს თქუენდა. **6** ჭეშმარიტად, შვილნო, სიკუდილსა[20] შინა ჩუენსა დამკჳდრებულ ვართ, და სახლსა შინა ავაზაკისასა მყოფ ვართ, და საკრველითა სიკუდილისაჲთა შეკრულ ვართ. **7** აწ უკუე, ნუ სცემთ ძილს[21] თუალთა თქუენთა, ნუცა ჰრულილს[22] წამთა თქუენთა[23], რაჲთა შესწირნეთ თავნი თქუენნი მსხუერპლად ღმრთისა ყოვლითა სიწმიდითა, რომელი ვერ ვის ჴელეწიფების დამკჳდრებად თჳნიერ

[4] Leg. მეცნიერისა. [5] ხურციელთა B. [6] თქ(უე)ნთა B. [7] ჲსრაიტელნი (*hanc variationem* ი-/ჲ- *deinceps non notabimus*). [8] ხურციელი B [9] სულიერი om. B. [10] ჩემისა B (*hanc variationem deinceps non notabimus*). [11] შინა om. B. [12] მოხედვაჰყოფს B. [13] სოფლისაჲთ B. [14] თითოეულსა B. [15] აწ om. B. [16] დღეჲ და ღამეჲ post მიმართ B. [17] B add. შეწევნაჲ [18] გასწაუს B. [19] ვს (= ვიდრემდის) B. [19a] რომელი B. [20] სიკუდილსა B. [21] ძილსა B. [22] ჰრული B. [23] *Ps.* CXXXI, 4.

ⲈⲦⲞⲨⲀⲀⲂ ⲔⲀⲦⲀⲦⲈⲨⲞⲨⲤⲒⲀ ⲚⲚⲞⲈⲢⲀ· ⲚⲤⲢⲬⲢⲒⲀ ⲀⲚ ⲚⲞⲚⲞⲘⲀⲌⲈ ⲚⲚⲢⲀⲚ ⲚⲚⲈⲦⲚⲤⲰⲘⲀ ⲚⲀⲒ ⲈⲦⲚⲀⲞⲨⲈⲒⲚⲈ, ϪⲈⲚⲦⲈⲦⲚϨⲈⲚϢⲎⲢⲈ ⲚⲒⲤⲢⲀⲎⲖⲒⲦⲎⲤ. 2 ⲀⲖⲎⲐⲰⲤ, ⲚⲀϢⲎⲢⲈ, ⲦⲀⲄⲀⲠⲎ Ⲉ[

სიწმიდისა. **8** ჭეშმარიტად, საყუარელნო უფლისა მიერ, სიტყუაჲ ესე ცხად იყავნ თქუენდა, რაჲთა კეთილსა იქმოდით. **9** რომლითა ყოველთავე[24] წმიდათა განუხუენებიეთ[25], და გულსმოდგინება სცეთ ანგელოზთა მსახურებასა[26], და სიხარულ[27] იესუსსაცა მოსლვასა, რაჲმეთუ არდა[28] სადა განსუენებაჲ აქუს ჩუენ თჳს ვიდრე აქა ჟამამდე[29], **10** და მეცა უბადრუკსა ამას, რომელი მყოფ ვარ თიკისა[30] ამას სახლსა, მომცეთ სიხარული სულსა ჩემსა. **11** ჭეშმარიტად, შვილნო, რაჲმეთუ სნეულებაჲ ესე ჩუენი და დამდაბლებაჲ ესე[31] ჩუენი სალმობა არს ყოველთა მათ წმიდათა, და ცრემლოვიან და სულთითქუმენ ჩუენ თჳს წინაშე ყოველთა შემოქმედისა; **12** და ამის თჳს ყოველთაჲ ღმერთი განრისხნების ბოროტთა ზედა საქმეთა ჩუენთა სულთქუმათა[32] მათ თჳს წმიდათასა. **13** კუალად ჩუენი იგი წარმატებულებაჲ[33] და სიმართლეჱ[34] ⸢გულსმოდგინებას სცემს[35] ერსა მას წმიდათასა, და ჰყოფენ ვედრებასა მრავალსა და მხიარულებასა სიხარულით წინაშე შემოქმედისა ჩუენისა; **14** და იგი თავადი[36] ყოველთა შემოქმედი იხარებს ⸢საქმეთა ჩუენთა ზედა[37] წამებითა მით ⸢წმიდათა მისთაჲთა[38], და მომანიჭებს ჩუენ ნიჭთა მათ უზომოთა[39]. **15** რაჲთა უკე[40] სცნათ[41] რაჲმეთუ ⸢ღმერთსა მარადის[42] უყუარან თჳსნი დაბადებულნი, რაჲმეთუ არსებაჲ ⸢არს უკუდავი[43], არა თანა[44]დაკსნელი[45] ხორცთა, **16** იხილა გონიერი იგი ბუნებაჲ რაჲმეთუ უფსკრულად შთაკდა მოკუდარი ყოვლადვე სრულიად, და აღთქუმისა იგი რჩული განკმა. **17** ხოლო ღმერთმან[46] თჳსითა სახიერებითა ამისა მოხედვა ყო მოსეს მიერ; **18** ხოლო მოსე დაფუძნა სახლი ჭეშმარი-

[24] ყ(ოვე)ლთა B. [25] განუხუენიეთ B. [26] კრებულსა B. [27] Sic cod. [28] რ sup. lin. [29] Sic cod. [30] თიკისასა B. [31] ესე om. B. [32] სულთთქუმათა B. [33] წარმატებაჲ B. [34] სიმრთელეჲ, რ sup. lin. B. [35] გულსმოდგინება ჰცემს sic B. [36] თავა რ (= რაჲმეთუ) sic B. [37] კეთილთა ზ(ედ)ა საქმეთა B. [38] წმიდათაჲთა B. [39] უზომოთ cod. [40] Sic cod., უკუე B. [41] ჰცნათ B. [42] მარადის ღმერთსა B. [43] არ უკუდავი sic B. [44] თანანა cod., alt. ნა eraso. [45] თანაკსნელი B. [46] ღმერთმან om. B.

ტებისაჲ, და ეგულვა განკურნებად დიდი იგი წყლულებაჲ, და უნდა მათი მოქცევაჲ პირველსავე მას ერთობასა, და ვერ უძლო[47], და განეშორა მათ გან. **19** მერმე კუალად კრებული წინაჲსწარმეტყუელთაჲ[48] აშენებდა[49] საფუძველსა მას ზედა[50] მოსესა[1], და ვერ[2] შეუძლეს განკურნებად დიდსა მას წყლულებასა ასოთა თჳსთასა, და იხილეს რამეთუ ძალი იგი მათი დასცხრა. **20** მერმე კუალად ყოველთა წმიდათა ერნი შეკრბეს ერთბამად და ლოცვაჲ შეწირეს წინაშე შემოქმედისა მათისა[3] და იტყოდეს: **21** «ნუკუე[4] მკურისკევი არა არს[5] გალადს[6], ანუ მკურნალი არა არს[7] მუნ? რაჲსა არა აღვიდა[8] კურნებად ასული ერისა ჩემისაჲ?[9] **22** უალო, ჰკურნებდით[10] ბაბილონსა, და არა განიკურნა; ⌈აწ დაუტევეთ[11] და ვივლტოდით მის გან»[12]. **23** და ვითარცა სთხოვდეს[13] ყოველნი წმიდანი სახიერებასა მამისასა მხოლოდშობილისა მისისა თჳს, უკუე-თუ[14] არა მოვიდეს იგი[15] აქა, არა რაჲ[16] დაბადებულთა განი შემძლებელ არს განკურნებად დიდსა მას[17] წყლულებასა კაცთასა, **24** ამის მადლისა თჳს მამამან თჳსითა სახიერებითა ჴმაჲ მოსცა და თქუა: «ძეო კაცისაო, იქმენ თავისა შენისა ჭურჭერი[18] ტყუეობისაჲ[19] და წარმოტყუენე ნებსით»[20]. **25** მამამან არა ჰრიდა მხოლოდშობილსა თჳსა[21] ჩუენ ყოველ-თა ცხორებისა თჳს, მისცა იგი ცოდვათა ჩუენთა თჳს[22], **26** რამეთუ ურჩულოებათა ჩუენთა[23] დაამდაბლეს, და წყლუ-ლებითა მისითა ჩუენ ყოველნი განვიკურნენით[24]; **27** და[25] შემკრიბნა ჩუენ კიდით გან სოფლისაჲთ ვიდრე ⌈კიდემდე სოფლისა[26], **28** და ყო[27] აღდგომაჲ გონებათა ჩუენთაჲ ქუეყა-

47 შეუძლო B. 48 წინაწარ- B. 49 აშენებდა B. 50 ზედა om. B. 1 მოსესსა B. 2 ვერცა B. 3 ჩ(უე)ნისა B. 4 ნუ უკუე B. 5 არსა B. 6 გალაადს B. 7 არსა B. 8 B add. მუნ. 9 *Ierem.*, VIII, 22. 10 ვჰკურნებდით B. 11 დაუტევეთ აწ B. 12 *Ierem.*, XXVIII, 9 (Vulg. LI, 9). 13 თხოვდეს B. 14 B add. იგი 15 იგი om. B. 16 არა ვინ B. 17 ამას B. 18 ჭური B. 19 ტყუენვისაჲ B. 20 *Ezech.*, XII, 3. 21 Sic cod. 35; თჳსსა B. 22 *Rom.*, VIII, 32. 23 B add. იგი. 24 *Is.*, LIII, 5. 25 და om. B. 26 კიდემდე მისსა B. 27 ყო om. B.

ნით, და მასწავა ჩუენ რამეთუ ურთიერთარს[28] ასოებ[29] ვართ. **29** ეკრძალენით, შვილნო, ნუკუე[30] სიტყუაჲ იგი მოციქულისაჲ[31] ჩუენ ზედა აღესრულოს, ვითარმედ «გუაქუნდეს ხატი თუ[32] ხატი ღმრთისმსახურებისაჲ, და ძალსა მისსა უვარ-ჰყოფდეთ»[33]. **30** აწ კაცადკაცადმან თქუენმან დაიპეს გული თქუენი[34] და ტიროდენ წინაშე მისა[35] და იტყოდენ: «რაჲ მივაგო მე[36] უფალსა ყოვლისა თჳს რომელი მომცა[37] კეთი-ლი[38]?» **31** მეშინის კუალად, შვილნო, ნუკუე[39] სიტყუაჲ იგი ჩუენ ზედა აღესრულოს ვითარმედ[40]: «რაჲმე[41] სარგებელ არს სისხლთა ჩემთა გან[42], შთათუვიდე[43] მე განსახრწნელ-სა[44]?» **32** ჭეშმარიტად, შვილნო, ვითარცა ბრძენთა გზრახავ თქუენ, რაჲთა სცნათ რომელსა ესე გეტყჳ თქუენ; ⌈და ამას გიწამებ თქუენ[45]: **33** უკუეთუ არა კაცადკაცადმან თქუენმან[46] მოიძულოს ყოველი ბუნებაჲ მიწისა განისაჲ მის მონაგებისაჲ, და იჯმნეს ⌈ამის გან[47] და[48] ყოველთა გან[49] საქმეთა მისთა ყოვლითა გულითა, და[50] განიპყრნეს ჴელნი გულისა მისისანი ზეცად მამისა[1] მიმართ ყოველთაჲსა, ვერ ჴელეწიფების ცხორე-ბად. **34** უკუეთუ რომელ[2] იგი პირველ[3] ვთქუ ყოს, შეიწყალოს იგი ღმერთმან შრომისა ⌈მის მისისა[4] თჳს, და მოჰმადლოს მას უხილავი იგი ცეცხლი, და შეწუნეს[5] ყოველნივე[6] არაწმიდე-ბანი მის გან, და განწმიდნეს[7] სული იგი მთავრობისა ჩუენი-საჲ; **35** და მაშინ სული წმიდაჲ დაემკჳდროს ჩუენ თანა და იესუ ჩუენ თანა მყოფ იყოს, და ესრეთ შეუძლოთ თაყუანის-ცემად ღმრთისა ვითარ იგი ჯერ-არს. **36** სული ვიდრემდე მშვიდობაჲ გუაქუნდეს[8] სოფლისათა[9] ამათ ბუნებათა თანა,

28 ერთიერთას B. 29 ასოებ B. 30 ნუ უკუე B. 31 მოციქულისა B. 32 თუ om. B. 33 უვარ ჰყოფდეთ B; *Rom.*, II, 20; *Tit.*, I, 16? 34 Cf. *Ioel*, II, 13. 35 მისსა B. 36 მე sup. lin. minusc. litt. cod. 35; om. B. 37 B add. მე. 38 *Ps.* CXV, 12. 39 ნუ უკუე B. 40 ვითარმედ om. B. 41 რაჲ B. 42 განი B. 43 უკუეთუ შთავიდე B. 44 განსა-ხრწნელსა B; *Ps.* XXIX, 10. 45 om. B. 46 თქუენგანმან B. 47 მის გან B. 48 და om. B. 49 ყოველთაგან B. 50 და sup. lin. B. 1 Litt. circ. 4 erasae cod. 35. 2 რომელი B. 3 პირველად B. 4 მის მისისა om. B. 5 შეწუნეს B. 6 ყოველნი, B. 7 განწმიდოს B. 8 გუაქუნდეს B. 9 სოფლისა B.

მტერ ვართ ღმრთისა და ანგელოზთა მისთა და ყოველთა წმიდათა მისთა. **37** ხოლო აწ, საყოარელნო, გლოცავ თქოენ სახელითა ოფლისა ჩოენისა იესოჳ ქრისტესითა, რაჲთა არა ოდებ ჰყოთ ცხორებაჲ თქოენი[10], და[11] ნომცა არცხოენს[12] მცირჱ ესე ჟამი დაოსროლებელსა მას ჟამსა[13], ნოცამცა ტყავი კორცთაჲ განხრწნადი არცხოენს სასოფეველსა ნათლისასა გამოოთქომელსა[14] ნომცა ადგილი დასასჯელი[15] წყმედს[16] საყდართა მათ სასჯელისათა[17] ანგელოზებრთა[18]. **38** ჭეშმარიტად, შვილნო[19] გოლსა ჩემსა ეოცების და სოლი ჩემი განკრთომილ არს, რაჲმეთო ჩოენ ყოველნი დატკბობილ ვართ ვითარცა მთრვალნი ტკბილისა გან, **39** რაჲმეთო კაცადკაცადმან ჩოენმან განიფრდო[20] თავი თოისი ნებითა თოისითა, და ვიოფლენით ჩოენ მას შინა, და არა ვინებეთ აღილვად თოალთა ჩოენთა ზეცად, რაჲთამცა ვეძიებდეთ[21] ზეცისა დიდებასა და ყოველთა წმიდათა საქმესა ⌈და კოალსა მათსა სლვად[22]. **40** აწ ოკოე გოლისხმაყავთ რაჲმეთო ზეცისა წმიდანი გინა ანგელოზნი გინა მთავარანგელოზნი გინა საყდარნი გინა ოფლებანი გინა ქერობინნი გინა სერაფინნი გინათო მზჱ გინათო მთოვარჱ გინა ვარსკოლავნი ⌈გინა მამათმთავარნი[23] გინა წინაჲსწარმეტყოელნი[24] გინა მოციქოლნი გინა ეშმაკი გინა სატანაჲ გინათო[25] სოლნი ოკეთორნი გინათო მთავარი იგი აერისაჲ[26], და, რაჲთა არა მრავალსა ვიტყოდით[27], გინათო მამაკაცი გინათო დედაკაცი დასაბამით გან დაბადებისა მათისაჲთ ერთისა გან არიან ყოველნი[28], მარტოდ განრე[29] სროლისა[30] მის და ნეტარისა სამებისა მამისა და მისა და სოლისა წმიდისა; **41** და რომელთაგანმე ბოროტთა[31] ქცევათა საკმარ იყო ღმრთად მათა[32]

10 თავისა თოისისაჲ B. 11 და om. B. 12 არცხოენ sic cod. 35; არცხოენს B. 13 ცხორებასა B. 14 გამოთქომელსა sic cod. 35. 15 დასარჩელი B. 16 წარსწყმდეს B. 17 სარჩელისათა B. 18 ანგელოზთა B. 19 ნ sup. lin., litt. minusc. cod. 35; B add. ჩემნო. 20 განფრთო B. 21 ვეძიებდით B. 22 და — სლვად om. B. 23 მმდ- sic cod. 35; გინა მამათმთავარნი om. B. 24 წრწყლნი sic cod. 35; წინაწარ- B. 25 გინა B. 26 ჰაერისაჲ B. 27 ვიტყოდი B. 28 ყოველნი om. B. 29 გარე B. 30 სოლისა sic B. 31 ბოროტად B. 32 მათთა B.

სახელისდებად საქმეთა მათთა ებრ; **42** ხოლო რომელნი ოფროჲს წარემატნეს, მოსცა[33] მათ გადარეოლი ფიფებაჲ.

ANT(O)NICI Δ

ანტონისი ებისტოლეჱ მეოხჱ.

1 ანტონი ყოველთა საყოარელთა ძმათა რომელნი ხართ არსენოტით კერძო და სანახებსა მისსა და თქოენ თანათა ოფლისა მიერ სიხაროლი. **2** თქოენ ყოველთა რომელთა ჱგე განმზადენით თავნი თოისნი სლვად ღმრთისა მიმართ გიკითხავ ოფლისა მიერ, საყოარელნო, მცირით გან ვიდრე დიდადმდე, მამაკაცით გან ვიდრე დედაკაცამდე[1], შვილთა ისრაჱლიტელთა წმიდათა გონებისა ებრ თქოენისა არსებისა. **3** ჭეშმარიტად, შვილნო, დიდი ნეტარებაჲ თქოენდა იქმნა, რაჲმეთო დიდი მადლი დადებოლი[2] გექმნა თქოენ მაგას თქოენსა ნათესავსა; **4** შეგიგავს ოკოე თქოენ, მის თოის რომელმან იგი მოხედვა ყო თქოენდა, რაჲთა არა მოიწყენოთ, რომელ იგი ღოაწლსა შინა ხართ, ვიდრემდე შესწირნეთ თავნი თოისნი მსხოერპლად ღმრთისა ყოვლითა სიწმიდითა, რომლისა თოინიერ ვერ ვის ჴელეწიფების იგი დამკოიდრებად. **5** ჭეშმარიტად, საყოარელნო, დიდ არს ესე თქოენდა კითხვად გოლისხმისყოფისა თოის გონიერისა მის თოის[3] არსებისა, რომელსა შინა არა არს მამაკაც და დედაკაც, არამედ არსებაჲ არს ოკოდავი, რომელსა დასაბამი აქოს, ხოლო აღსასროლი არასადა. **6** ჯერ არს ცნობად მის თოის ვითარ იგი ყოვლითორთ გარდამოვარდა ესოდენსა სიმდაბლესა და დიდსა სირცხოილსა, რომელი ჩოენ ყოველთა ზედა მოიწია; რაჲმეთო არსებაჲ არს ოკოდავი, ვერ თანადაგხნელი კორცთა. **7** ამის თოის ღმერთმან იხილა ამისი იგი წყლოლებაჲ, რომელი ოკორნებელ იყო, და

33 ს sup. lin. cod. 35; მისცა B.
1 Sic cod. 2 Post და, sup. lin. მ minusc. litt. 3 თოის delendum.

რაჲმეთუ განდიდნა ფრიად; **8** შენდობითა მისითა მოხედვაჲ მათი ყო, თუისითა სახიერებითა შემდგომად ჟამთა რჩოლი მოსცა მათ და შეწევნა სცა მათ მოსეის მიერ მოცემად მათა რჩოლი. **9** და მოსე დაუფუძნა მათ სახლი ჭეშმარიტებისაჲ და ოდენ განკურნებად დიდისა ამის წყლულებისაჲ და ვერ უძლო აღსრულებად სახლისა მის შენებაჲ. **10** მერმე კუალად ყოველნი იგი კრებულნი წმიდათანი შეკრბეს ერთბამად, და სთხოვდეს მამისა სახიერებასა მაცხოვრისა ჩუენისა თუის, რაჲთა მოვიდეს ჩუენდა ცხორებისა თუის ჩუენ ყოველთაჲ, **11** რაჲმეთუ იგი არს დიდი და სარწმუნოჲ მღდელთმოძღუარი ჩუენი და ჭეშმარიტი მკურნალი, რომელი შემძლებელ არს განკურნებად დიდსა მას წყლულებასა. **12** ამის თუის ნებითა მამისაჲთა დაიმცირა თავი თუისი დიდებისა გან თუისისა; ღმერთი იყო და ხატი მონებისაჲ მიიღო[4], **13** და მისცა თავი[5] ცოდვათა ჩუენთა თუის; და ცოდვათა ჩუენთა იგი დაამდაბლეს, არამედ წყლულებითა მისითა ჩუენ ყოველნი განვიკურნენით[6]. **14** ამის თუის, საყუარელნო შვილნო ჩემნო უფლისა მიერ, უწყებაჲ თქუენი მნებავს[7] რაჲმეთუ ჩუენისა თუის სისულელისა ხატი სისულელისაჲ მიიღო[8], და ჩუენისა თუის უძლურებისა ხატი უძლურებისაჲ მიიღო, და ჩუენისა თუის სიგლახაკისა ხატი სიგლახაკისაჲ მიიღო, და ჩუენისა თუის სიკუდილისა ხატი მოკუდავისაჲ შთაიცუა, და ამას ყოველსა შინა დაითმინა ჩუენ თუის. **15** ჭეშმარიტად, საყუარელნო უფლისა მიერ, თანაგუაც რაჲთა არა ვსცეთ თუალთა ჩუენთა ძილ და არცა ჭრულილ წამთა ჩუენთა[9], **16** რაჲთა ვითხოვდეთ და ვაჲძულებდეთ სახიერებასა მამისასა, ვიდრემდე თანაგამოვიდეს, და ამით განსუენება ვსცეთ მოსლვასა იესუჲსა, და ძალი წმიდათა მსახურებასა, რომელნი გუექმან ჩუენ ქუეყანასა ჟამსა უდებობისა ჩუენისასა, და გულსმოდგინება ვსცეთ მათ შეწევნად ჩუენდა ჟამსა ჭირისა ჩუენისასა; მაშინ რომელმან იგი სთესოს და რომელი იგი მკიდეს იხარებდენ[10]. **17** უწყებაჲ თქუენი მნებავს, შვილნო, მრავალი

4 *Philipp.*, II, 6, 7. 5 Supple თუისი. 6 *Is.*, LIII, 5. 7 ს sup. lin. 8 1 *Cor.*, I, 27. 9 *Ps.* CXXXI, 4. 10 იხარებდენ sic cod.

იგი ურვაჲ ჩემი რომელი მაქუს თქუენ თუის, რაჲმეთუ ვხედავ დიდსა სირცხუილსა მოწევნულსა ჩუენ ყოველთა ზედა, **18** და განვიცდი მრავალსა შრომასა წმიდათასა და სულთქუმასა მათსა რომელსა აღმოუტეობენ[11] მარადის ჩუენ თუის ღმრთისა წინაშე, **19** რაჲმეთუ ხედვენ ყოველსა მას შრომასა თუისისა შემოქმედისასა, და ხედვენ ძუირისზრახვათა ყოველთა მათ ეშმაკისათა და მსახურთა მისთასა, რომელსა იგი ძუირსა ზრახვენ ჩუენისა წარწყმედისა თუის მარადის **20** რაჲმეთუ ნაწილი მათი ჯოჯოხეთს ყოფად არს, და ამის თუის ჰნებავს ჩუენი წარწყმედაჲ მათ თანა ყოფად სიმრავლითურთ. **21** ჭეშმარიტად, საყუარელნო უფლისა მიერ, ვითარცა ბრძენთა გეტყუი თქუენ[12], რაჲთა ჰცნათ ყოველივე მოღუაწებაჲ შემოქმედისა ჩუენისაჲ, რომელი იქმნა ჩუენ თუის, რომელნი[13] იგი მოხედვასა ჩუენსა ჰყოფენ[13] ცხადითა და დაფარულითა ქადაგებითა; **22** რაჲმეთუ ჩუენ ვართ რომელთა იგი გურქუიან პირმეტყუელ, და შეგუამოსიეს გონებაჲ პირუტყუთაჲ. **23** ანუ თქუენ არა იცნით მრავალნი იგი მანქანებანი და ჴელოვნებანი ეშმაკისანი რაბამ არიან, რაჲმეთუ მაშინდით განვე გუეშურობენ[14] ჩუენ **24** ვინაჲთგან ცნეს მათ ვითარმედ ჴელი შევყავთ ცნობად სირცხუილისა ჩუენისა და რაჲმეთუ მოვიძიეთ სახჱ სივლტოლისაჲ საქმეთა მათთა გან რომელსა[15] იქმან ჩუენ თანა, **25** და არა ხოლო მორჩილებად ბოროტთა მათ ზრახვათა მათთა რომელთა სთესვენ ჩუენ შორის რაჲთამცა გუაქუნდა[16], არამედ მრავალნიცა ჩუენ განნი ეკიცხევენ მათთა მათ მანქანებათა, **26** და მათ იციან მოტყუებაჲ იგი შემოქმედისა ჩუენისაჲ, რაჲმეთუ ესე სიკუდილ იქმნა მათა ამას სოფელსა, და მათ თუის განემზადა დამკჳდრებად გეჰენიაჲ მათისა მის უდებობისა თუის. **27** უწყებაჲ თქუენი მნებავს, შვილნო, რაჲმეთუ არა დავსცხრები ვედრებითა ღმრთისა მიმართ თქუენ თუის ღამე და დღჱ, **28** რაჲთა აჴუ-

11 Sic cod. 12 1 *Cor.*, X, 15. 13 Sic cod.; მოღუაწებაჲ et seq. in plurali forma esse debent; cf. L. *dispensationes pro nobis factas, quae et visitationem nostri faciunt* (col. 982 D). 14 გუეშურობენ sic cod. 15 Sic cod. 16 Sic cod.

ხილნეს თქუენ ღმრთმან თუალნი გულისა თქუენისანი რაჲთა ხედვიდეთ თქუენ მრავალთა მათ დაფარულთა უკეთურებათა მათთა რომელთა იგი დღითი დღედ მოაწევედ ჩუენ ზედა აწინდელსა ამას ჟამსა. **29** მნებავს რაჲთა ღმრთმან მოგცეს თქუენ გული მეცნიერებისაჲ და სული განკითხვისაჲ, რაჲთა შეუძლოთ შეწირვად გულთა თქუენთა მსხუერპლად წმიდად წინაშე მამისა მრავლითა სიწმიდითა უბიწოდ. **30** ჭეშმარიტად, შვილნო, გუეშურობენ[17] ჩუენ ყოველსა ჟამსა მათითა მით ბოროტად ზრახვითა, და დაფარულითა მით დევნითა, და მათითა მით მწოლალიდითა უკეთურებითა, და სულითა მით მაცთურებისაჲთა, **31** და გმობითა მით გულისსიტყუისაჲთა, და მათ მიერ ჩუენ შორის დათესულთა ურწმუნოებათა გულთა შინა ჩუენთა, და განკუირვებითა და განკრთომითა, **32** და სალმობითა მრავლითა რომელთა მოაწევენ ჩუენ ზედა ყოველსა ჟამსა, და სულმოკლებითა რომლითა იგი დღითი დღედ გყოფენ ჩუენ სულმოკლე, **33** და ყოვლითავე რისხვითა მათითა და ძუირისსიტყუითა რომლითა[18] იგი გუასწავებედ ჩუენ ურთიერთარს, **34** და განმართლებითა მით თავთა თუისთაჲთა რომელსა იგი ვჰყოფთ

17 Sic cod. 18 Sic cod.

Ex epistula Besae ad Heraï, Br. Mus., Or. 8810, fol. 72 rb-73 vb (n. 35-38 iterum citantur in epistula eiusdem ad Antinoen, ibid., fol. 68 ra-va; huius citationis varias lectiones inter uncos [ ] indicamus).

ⲛⲧⲉⲓϩⲉ ⲟⲛ ⲛⲧⲁϥϫⲟⲟⲥ ⲛϭⲓⲡϩⲗⲗⲟ ⲉⲧⲛⲁⲛⲟⲩϥ ⲁⲡⲁ ⲁⲛⲧⲱⲛⲓⲟⲥ ϫⲉ 30 ⲁⲗⲏⲑⲱⲥ, ⲛⲁϣⲏⲣⲉ, ⲥⲉⲫⲑⲟⲛⲉⲓ ⲉⲣⲱⲧⲛ ⲛⲛⲁⲩ ⲛⲓⲙ ϩⲙⲡⲉⲩϣⲟϫⲛⲉ ⲉⲑⲟⲟⲩ, ⲙⲛⲡⲉⲩⲇⲓⲱⲅⲙⲟⲥ ⲉⲧϩⲏⲡ, ⲙⲛⲛⲉⲩⲕⲁⲕⲓⲁ ⲉⲧϣⲟⲟⲙⲉ, ⲙⲛⲛⲉⲩⲡⲛⲉⲩⲙⲁ ⲉⲧⲟ ⲛⲣⲉϥⲥⲱⲣⲙ, 31 ⲙⲛⲛⲉⲩⲙⲉⲉⲩⲉ ⲛϫⲓⲟⲩⲁ, ⲙⲛⲛⲉⲩⲙⲛⲧⲁⲡⲓⲥⲧⲟⲥ ⲉⲧⲟⲩⲥⲓⲧⲉ ⲙⲙⲟⲟⲩ ⲉϩⲣⲁⲓ ⲉⲡⲉⲛϩⲏⲧ ⲙⲙⲏⲛⲉ, ⲙⲛⲛⲉⲩⲧⲱⲙ ⲛϩⲏⲧ, ⲙⲛⲛⲉⲩⲟⲛϣⲥ, 32 ⲙⲛⲛⲉⲩⲙⲕⲁϩ ⲛϩⲏⲧ ⲉⲧⲟϣ ⲉⲧⲟⲩⲉⲓⲛⲉ ⲙⲙⲟⲟⲩ ⲉϩⲣⲁⲓ ⲉϫⲱⲛ ⲛⲛⲁⲩ ⲛⲓⲙ, ⲙⲛⲛⲉⲩϩⲗⲟⲡⲗⲉⲡ ⲉⲩⲧⲣⲟ ⲙⲡⲉⲛϩⲏⲧ ⲉϩⲗⲟⲡⲗⲉⲡ ⲛϩⲏⲧⲟⲩ ⲙⲙⲏⲛⲉ, 33 ⲙⲛⲛⲉⲩϭⲱⲛⲧ ⲧⲏⲣⲟⲩ, ⲙⲛⲛⲉⲩⲕⲁⲧⲁⲗⲁⲗⲓⲁ ⲉⲧⲟⲩⲧⲥⲁⲃⲟ ⲙⲙⲟⲛ ⲉⲣⲟⲟⲩ ϩⲁⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ, 34 ⲙⲛⲧⲉⲩⲙⲛⲧⲣⲉϥⲧⲙⲁⲉⲓⲟⲟⲩ ⲙⲁⲩⲁⲁⲩ ϩⲙⲡⲉⲧⲟⲩⲉⲓⲣⲉ ⲙⲙⲟϥ, ⲁⲩⲱ ⲧⲉⲩⲙⲛⲧⲣⲉϥϯϩⲁⲡ

ჩუენ, და დასჯითა მით ურთიერთასითა რომელ შეგუითუხიან მათ გონებათა ჩუენთა; **35** და ვიყვნითღა თუისა გან, განკითხვად გუცემედ მოყუასსა[19] თუისსა რომელნი არა არიედ ჩუენ თანა, **36** და შეურაცხებაჲ შთაგუიგდიან გულთა ჩუენთა ამპარტავანებითა, რაჲმეთუ მათ გან გულფიცხელ ვიქმნით[20], და ერთი ერთსა შეურაცხვჰყოფდით[20], და სიმწარჱ გუაქუნ ურთიერთას სიფიცხლით ამით სიტყუათა[21] ჩუენითა, და სალმობაჲ გუაქუნ ყოველსა ჟამსა, და ვაბრალებდით ერთი ერთსა და არა თავთა თუისთა, **37** ვჰგონებდით შრომასა მას ჩუენსა მოყუსისა გან ყოფად, და განმკითხველ ვიყვნით ცხადთა მათ, და ყოვლადვე ავაზაკი იგი ჩუენ შორის სახლსა შინა ჩუენსა დამკუდრებულ არს; **38** და კდომითა და წვალებითა ურთიერთას ვიპოვნით, ვიდრემდე სიტყუანი თუისნი დავამტკიცნეთ რაჲთა ვჩნდეთ წინაშე ჩუენსა მართალ; **39** და გულსმოდგინე ჭვყუნიან ჩუენ საქმესა რომელსა ვერ შემძლებელ ვიყვნით ყოფად, და დაგუაბრკოლნიან ჩუენ მის გან რომელსა ზედა იგი ვიყვნით და რომელი იგი სარგებელ არს ჩუენდა. **40** ამის თუის მაცინებედ

19 მოყუასა cod. 20 Sic cod. 21 Sic cod.

ⲉⲧⲟⲩⲛⲟⲩϫⲉ ⲙⲙⲟⲥ ⲉϩⲣⲁⲓ ⲉⲛⲉⲛϩⲏⲧ; 35 ⲁⲩⲱ ⲉⲛϩⲙⲟⲟⲥ ⲙⲁⲩⲁⲁⲛ ϣⲁⲩⲧⲣⲉⲛϯϩⲁⲡ ⲉⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ ⲉⲛⲥⲉϩⲁⲧⲏⲛ ⲣⲱ ⲁⲛ, 36 ⲙⲛⲛⲉⲩⲙⲛⲧⲣⲉϥⲥⲱϣ ⌈ⲉⲧⲉϣⲁⲩⲧⲁⲁⲩ [ⲉⲧⲟⲩⲛⲟⲩϫⲉ ⲙⲙⲟⲟⲩ] ⲉϩⲣⲁⲓ ⲉⲡⲉⲛϩⲏⲧ ϩⲛⲟⲩⲙⲛⲧϫⲁⲥⲓϩⲏⲧ, ⲉⲛⲟ ⲛⲛⲁϣⲧϩⲏⲧ ⲁⲩⲱ ⲉⲛⲥⲱϣ ⲛⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ, ⲉⲛⲟ ⲛϣⲟⲩϣⲟ ⲙⲛⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ ϩⲙⲡⲉⲛϣⲁϫⲉ ⲉⲧⲛⲁϣⲧ, ⲉⲛⲙⲟⲕϩ ⲛϩⲏⲧ ⲛⲛⲁⲩ ⲛⲓⲙ ⲉⲛϭⲛⲁⲣⲓⲕⲉ ⲉⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ ⲁⲩⲱ ⲉⲣⲟⲛ ⲙⲙⲓⲛ ⲙⲙⲟⲛ ⲁⲛ, 37 ⲉⲛⲙⲉⲉⲩⲉ ϫⲉⲉⲣⲉⲡϩⲓⲥⲉ ϣⲟⲟⲡ ⲛⲁⲛ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲓⲧⲛⲛⲉⲧⲛⲉⲣⲏⲩ [ϩⲓⲧⲛⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ], ⲉⲛⲟ ⲛⲣⲉϥϯϩⲁⲡ ⲉⲛⲉⲧⲟⲩⲟⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ, ⲉⲣⲉⲡⲥⲟⲟⲛⲉ ⲧⲏⲣϥ ϣⲟⲟⲡ ϩⲓϩⲟⲩⲛ ⲙⲡⲏⲓ, 38 ⲙⲛϩⲉⲛϯⲧⲱⲛ ⲙⲛϩⲉⲛϩⲁⲓⲣⲉⲥⲓⲥ ⲉⲛϯ ⲙⲛⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ [+ ⲛϩⲏⲧⲟⲩ], ϣⲁⲛⲧⲛⲧⲁϩⲉⲡⲉⲛϣⲁϫⲉ ⲉⲣⲁⲧϥ ϫⲉⲕⲁⲥ ⲉⲛⲉⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ⲉⲛⲧⲙⲁⲓⲏⲩ ⲙⲡⲉⲙⲧⲟ ⲉⲃⲟⲗ ⲙⲡϩⲟ ⲛⲛⲉⲛⲉⲣⲏⲩ; 39 ⲉⲩϯⲟⲩⲣⲟⲧ ⲛⲁⲛ ⲉⲛⲉϩⲃⲏⲩⲉ ⲉⲧⲉⲙⲛϭⲟⲙ ⲙⲙⲟⲛ ⲉⲁⲁⲩ, ⲁⲩⲱ ⲉⲙⲡⲥⲏⲩ ⲣⲱ ⲁⲛⲡⲉ ⲉⲩⲧⲣⲟ ⲙⲙⲟⲛ ⲉϩⲗⲟⲡⲗⲉⲡ ⲉⲡⲁⲓ ⲉⲧⲛϣⲟⲟⲡ ⲛϩⲏⲧϥ ⲁⲩⲱ ⲉⲧⲟ ⲛϩⲏⲩ ⲛⲁⲛ. 40 ⲉⲧⲃⲉⲡⲁⲓ ⲣⲱ ϣⲁⲩⲧⲣⲉⲛⲥⲱⲃⲉ ϩⲙⲡⲥⲏⲩ ⲛⲣⲓⲙⲉ, ⲁⲩⲱ ϣⲁⲩⲧⲣⲉⲛ-

ჩუენ ჟამსა ტირილისასა და მატირებელ ჩუენ ჟამსა სიცილისასა, და ყოვლად ყოვლით ორთ გარდამაქცინნა[22] ჩუენ გზისა მის გან წრფელისა, და მრავლითა სხუითა საცთურითა რომლითა დაგუიმონეს ჩუენ თავისა მათისა, რომელთა თუის აწ არა არს ჟამი გამოცხადებად ყოვლისა. 41 რაჟამს უკუე აღავსნიან გულნი ჩუენნი ამით ყოვლითა, და მათ შინა ვძოვდით და მექმნიან ჩუენ საზრდელ, მაშინ ღმერთმან შეგუინდვის ვიდრემდე დაჳყენდეს ჩუენი უკეთურებაჲ, 42 და მაშინღა მოხედვა ყვის ჩუენდა კუალად ქცევად ჩუენდა მძიმისა ამის გან კორცისა ჩუენისა და დატევებად იგი, 43 და მაშინ უკეთურნი იგი საქმენი ჩუენნი რომელთა ჩუენ ვიქმოდით ბოროტად გამოგუიჩნდენ კორცთა შინა ტანჯვად შეურაცხად, და კუალად შევიმოსოთ ესე ღმრთისა მოტევებითა, და მაშინ მექმნეს ჩუენ უკუანაჲსკნელი იგი უძუირეს პირველისა. 44 ამის გამო ნუ დაცადებთ ვედრებასა სახიერებისა[23] მიმართ მამისაჲსა, რაჲთა თქუენ თანა გამოვიდეს შეწევნაჲ მისი და გასწაოს თქუენ რომელი იგი უმჯობეს თქუენდა იყოს. 45 ჭეშმარიტად გეტყუი თქუენ, შვილნო, რაჲმეთუ ჭურჭერი ესე ჩუენი, რომელსა შინა ვმწირობთ ჩუენ, არს ესე ჩუენდა წარმწყმედელ და სახლ სავსე ბრძოლითა. 46 ჭეშმარიტებით, შვილნო, გეტყუი თქუენ ვითარმედ ყოველსავე კაცსა რომელსა[24] დატკბობილ იყოს ნებასა შინა თუისსა, და დამკობილ იყოს თუისითა გულისსიტყუითა, და

22 Sic cod.; leg. -მაქცინიან. 23 სახიებისა sic cod. 24 Sic cod.

ⲣⲓⲙⲉ ϩⲙⲡⲥⲏⲩ ⲛⲥⲱⲃⲉ· ϩⲁⲡⲁⲝ ϩⲁⲡⲗⲱⲥ ⲉⲩⲡⲱⲱⲛⲉ ⲙⲙⲟⲛ ⲛⲥⲏⲩ ⲛⲓⲙ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲙⲡⲙⲟⲉⲓⲧ ⲉⲧⲥⲟⲩⲧⲱⲛ ⲙⲛϩⲉⲛⲕⲉⲙⲏⲏϣⲉ ⲛⲁⲡⲁⲧⲏ ⲉⲩⲉⲓⲣⲉ ⲙⲙⲟⲛ ⲛϩⲙϩⲁⲗ ⲛⲁⲩ ⲛϩⲏⲧⲟⲩ, ⲉⲙⲡⲉⲩⲥⲏⲩ ⲁⲛⲡⲉ ⲧⲉⲛⲟⲩ ⲉⲟⲩⲟⲛϩⲟⲩ ⲉⲃⲟⲗ ⲧⲏⲣⲟⲩ. 41 ϩⲟⲧⲁⲛ ⲇⲉ ⲉⲩϣⲁⲛⲙⲉϩⲡⲉⲛϩⲏⲧ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲛⲛⲁⲓ ⲁⲩⲱ ⲛⲧⲛⲙⲟⲟⲛⲉ ⲛϩⲏⲧⲟⲩ ⲁⲩⲱ ⲛⲥⲉⲣϩⲣⲉ ⲛⲁⲛ, ⲧⲟⲧⲉ ϣⲁⲣⲉⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ϭⲱⲛⲧ ⲉⲣⲟⲛ. 44 ⲉⲧⲃⲉⲡⲁⲓϭⲉ ⲙⲡⲣⲉⲅⲕⲁⲕⲉⲓ ⲉⲧⲉⲧⲛⲧⲱⲃϩ ⲛⲧⲙⲛⲧⲁⲅⲁⲑⲟⲥ ⲙⲡⲉⲓⲱⲧ ⲁⲣⲏⲩ ⲛⲧⲉⲟⲩⲃⲟⲏⲑⲉⲓⲁ ⲛⲧⲟⲟⲧϥ ⲉⲓ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲙⲙⲏⲧⲛ ⲉⲧⲣⲉⲧⲉⲧⲛⲧⲥⲁⲃⲉⲧⲏⲩⲧⲛ ⲉⲥⲟⲩⲛⲡⲉⲧⲉϣϣⲉ ϩⲛⲟⲩⲙⲉ.

თავსიდებდეს დათესულთა მათ გულსა შინა თუისსა[25], და თანა-უხაროდეს მათ, და მოელოდის გულითა ვითარმედ დიდ რაჲმე არიან იგინი რჩეულ საჲდუმლო, და მას თანა კუალად განიმართლებდეს თავსა თუისსა[25] რომელსა იგი იქმს, 47 ესევითარისა მის სული არს აერ უკეთურთა მათ სულთა და თანამზრახველ მისა ბოროტისა მიმართ, და გუამითა[26] სამარხავ ბოროტთა საიდუმლოთა რომელ თავსა შინა მისა დაუმალავს; 48 და შეუძლიან ესევითარსა მას ეშმაკთა ფრიად, რაჲმეთუ არა განაქიქა იგი[27] წინაშე ყოველთა. 49 ანუ თქუენ არა უწყით რაჲმეთუ არა ერთსსახეჲ[28] სანადიროჲ აქუს, რაჲთა ესე ვცნათ და ვივლტოდით მის გან? 50 უკუეთუ ეძიებდე, არა ჰპოო ცოდვაჲ მათი და ურჩულოებაჲ განცხადებულად[29] კორციელად, რაჲმეთუ არა არიან კორციელად სახედველ, 51 არამედ რაჲთა სცნათ რაჲმეთუ ჩუენ ვართ მათა კორცებ, და სული ჩუენი შეიწყნარებს მათსა მას უკეთურებასა, რაჲმეთუ რაჟამს შეიწყნარნეს იგინი, მაშინ განცხადებულად მოიყვანის[30] იგინი კორცითა მით რომელსა შინა ესე მყოფ ვართ[31]. 52 ხოლო აწ, შვილნო, ნუმცა ვსცემთ მათ ადგილსა; უკუეთუ არა, რისხვაჲ ღმრთისაჲ აღვადგინოთ თავთა ჩუენთა ზედა, 53 და იგინი წარვიდენ სახიდ თუისა და მეკიცხევდენ ჩუენ, რაჲმეთუ ესე იციან რაჲმეთუ წარწყმედაჲ ჩუენი მოყუსისა გან არს და კუალად ცხორებაჲ ჩუენი მოყუსისა გან. 54 ვინ სადა ღმერთი იხილა, და იხარებდეს მის თანა, და დაიყენოს იგი თავისა თუისა თანა, რაჲთა არა ევლტოდის მას, არამედ შეეწეოდეს მას ყოფასა მას მისსა ესოდენსა შინა სიმძიმესა? 55 ანუ ვინ სადა ეშმაკი იხილა ბრძოლასა მას მისსა ჩუენდა მომართ, და მაყენებნ[32] რაჲ ჩუენ კეთილისყოფად და მაგდებინ ჩუენ, და დგანღა იგი ადგილსა კორციელსა, რაჲთა მისა გუეშინოდის და ვივლტოდით მის გან; რაჲმეთუ იგინი არიან ფარულად, და ჩუენ გამოვაცხადებთ მათ

25 თუისა cod. 26 Sic cod.; leg. გუამიცა? Cf. L *corpus quoque* (col. 984 A). 27 Sic cod.; leg. იგინი? Cf. L *eos* (col. 984 A). 28 Sic cod. 29 Leg. -ბული. 30 Sic cod. 31 არი sic cod. 32 Ante ბ, litt. una atramento offuscata (ნ ?).

საქმეთა განი. **56** რამეთუ ერთისა გან არიან იგი ყოველნი ცნობილებისა მის გან არსებისა[33]; და სივლტოლისა მის გან მათისა ღმრთისა გან მრავალი თითოეულებაჲ იქმნა ამათ შორის თითოსახისა მის თჳს საქმისა მათისა; **57** ამის თჳსცა ყოველი ესე სახელები დაედვა მათ თითოეულისა მის თჳს საქმისა მათისა; **58** ამის თჳს ვიეთმე მათ განთა ეწოდა მთავარანგელოზ, და რომელთამე საყდრებ და უფლება, მთავრობა და ჴელმწიფება და ქერობინ; **59** ესე სახელები ეწოდა მათ ამის გამო რამეთუ შემოქმედისა მათისა ნებაჲ დაიმარხეს. **60** კუალად[34] უკეთურისა მის გან სხუათა სლვისაჲსა საკმარ იყო სახელისდებად მათა უკეთურისა მის თჳს სლვისა მათისა მასმენელ და სატანა, და სხუანი[35] კუალად ეშმაკებ, და სულებ უკეთურებ და[36] არა წმიდებ, და სულებ მაცთურ, და მთავარ ამის სოფლის[37]; და სხუანი მრავალნი[38] თითოეულნი არიან მათ შორის. **61** და კუალად შემთხუევანი არიან[39] ამას სიმძიმესა ჴორცთასა, რომელსა ესე შინა დამკჳდრებულ ვართ; იწოდნეს ვიეთნიმე მათ განი[40] მამათმთავარ და რომელნიმე წინაჲსწარმეტყუელ და მეფე და მღდელ და მსაჯულ და მოციქულ, და სხუანი მრავალნი რჩეულ იქმნეს[41] მათითა მით კეთილად სლვითა; **62** ესე ყოველი სახელები ეწოდა მათ გინათუ მამაკაცსა გინა დედაკაცსა ⸢მათითა მით[42] თითოსახისა საქმეთა მათთა ებრ მთავრობისა, რამეთუ ერთისა გან არიან ყოველნი. **63** ამის თჳს უკუე რომელი ცოდვიდეს მოყუასისა მიმართ, თავისა მიმართ თჳსისა ცოდავს, და რომელი ბოროტსა უყოფს მოყუასსა, თავსა თჳსსა[43] ბოროტსა უყოფს; ეგრევე რომელი კეთილსა უყოფს[44] მოყუასსა[45], თავსა თჳსსა[46] კეთილსა უყოფს. **64** უკუეთუ არა, ვინმე შემძლებელ არს ღმრთისა მიმართ ბოროტისყოფად, ანუ ვინმე არს რომელმანმცა ავნო მას, ანუ

33 Suppl. ებრ ? Cfr L *secundum sensualem exstantiam eorum* (col. 984 C). 34 კულად cod. 35 Sic cod. 36 Hic litt. una atramento offuscata. 37 Sic cod. 38 მრავლნი cod. 39 არიან sup. lin., minusc. litt. 40 Sic cod. 41 Sic cod. 42 Leg. მათისა მის. 43 Sic cod. 44 უყოფს cod. 45 Sic cod. 46 Sic cod.

ვინმე არს რომელმანმცა განაჴუენა მას, ანუ ვინმე ხადა მსახურა მას, **65** ანუ ვინ ხადა აკურთხა იგი რომელმცა[47] უგმოა მას კურთხევაჲ მისი, ანუ ვინ შემძლებელ არს შეტყუებად მისა ვითარ იგი არს მეტოქსან, ანუ ვინ შემძლებელ არს ადიდებად მისა ვითარ იგი არს მაღალ? **66** ამის თჳს უკუე, ვიდრე ესე ვართ შემოსილ მძიმითა ამით ჴორცითა, განვაღჳძოთ თავთა შინა ჩუენთა ღმრთისა მოწოდებათა ურთიერთას, **67** და მივსცნეთ თავნი ჩუენნი სიკუდილ სულთა ჩუენთა თჳს და ერთმან ერთისა თჳს, და ამას რაჲ უყოფდეთ გამოვაჩინოთ თავისა თჳსისაჲ იგი მოწყალებისა იგი არსებაჲ. **68** ნუმცა ვართ თავისმოყუარე, რაჲთა არა დაუტევებელისა მის მადლისა მათისა ნაწილ ვიქმნეთ[48]. **69** რამეთუ რომელმან თავი თჳსი გულისკმაყო, მან ყოველნი იცნის; ამის თჳსცა[49] იგი წერილ არს: « რომელმან უწოდა არაარსისა გან არსად ყოველთა »[50]; **70** და ამას[1] რაჲ იტყოდან, აღწყებენ გონიერისა მის მათისა[2] ბუნებისა თჳს, რომელი დაფარულ არს ხრწნილებისა ამათ ჴორცთა შინა, რომელი არა იყო მისი დასაბამით გან, რომელი წოდებად ყოფად არს მის გან; **71** ხოლო რომელმან შეიძლო თავისა თჳსისა შეყუარებად ყოველსა ჰყუარობს. **72** საყუარელნო შვილნო ჩემნო, გლოცავ თქუენ ნუ მორომა გიჩნ, ნუცა გეწყინებინ სიყუარული ურთიერთარსი. **73** აღიხუენით[3] ჴორცნი იგი თქუენნი რომლითა შემოსილ ხართ, და ესენი ყვენით[4] საკურთხეველ, და დასხენით მას ზედა ყოველნი გულისსიტყუანი თქუენნი და ყოველივე ზრახვაჲ ბოროტი დაუტევეთ წინაშე უფლისა, **74** და აღიპყრენით ჴელნი გულისა თქუენისანი მისა მიმართ[5], ესე იგი არს გონებაჲ მოქმედი, და ევედრებოდეთ ღმრთისა რაჲთა მოგმადლოს თქუენ თჳსი იგი ცხოველი ცეცხლი დიდი, **75** რაჲთა ზეცით გარდამოჴდეს თქუენ შორის და შეჭამოს საკურთხეველი იგი და ყოველივე მას ზედა, **76** და ყოველნივე იგი ქურუმნი ბაალისნი, რომელნი იგი არიან მკუდ-

47 რომლმცა cod.; leg. რამცა (= რაჲთამცა); cfr L *ut* (col. 985 A). 48 Sic cod. 49 ს sup. lin. 50 *Sap.*, I, 14. 1 ამს cod. 2 მათისა sup. lin. 3 Sic cod.; leg. აღიქუენით; cfr L *tollite*. 4 ყვენი cod. 5 *Ps.* CXXXIII, 2.

მისა წინააღმდგომნი საქმენი, შეეშინეს და ივლტოდიან პირისა გან თქუენისა ვითარცა პირისა გან ელიაჲს წინაჲსწარმეტყუელისა[6]. 77 და მაშინ იხილოთ ვითარცა კუალი მამაკაცისაჲ ზღუასა ზედა რომელსა მოაქუნდეს თქუენდა სულიერი იგი წჳმაჲ, რომელ იგი არს ნუგეშინისმცემელისა სულისაჲ ნუგეშინისცემაჲ. 78 საყუარელნო შვილნო ჩემნო უფლისა მიერ, მენო ისრაიტელნო, არა რაჲ საკმარ არს ნატრაჲ[7] გინა სახელისდებად[7] ჴორციელთა სახელთა თქუენთა, რომელნი წარმავალ არიან, 79 რამეთუ არა უმეცარ ხართ სიყუარულსა მას რომელი მაქუს თქუენდა მიმართ, რამეთუ არა არს ჴორციელი სიყუარული, არამედ სულიერი ღმრთისმსახურებისა[8] სიყუარული. 80 ამით კუალად გულდებულ ვარ რამეთუ ნეტარი დიდი არს თქუენ თჳს რამეთუ ჴელი შეჰყავთ ცნობად თავისა თჳსისა სირცხჳლსა და დამტკიცად არსებასა უხილავსა რომელი ვერ წარმავალ არს ჴორცთა თანა. 81 ამის გან ვჰგონებ ვითარმედ ნეტარებაჲ თქუენი ამას ჟამსა იქმნა. 82 სიტყუაჲ უკუე ესე ცხად იყავნ თქუენდა, რაჲთა არა გეგონოს თქუენ წარმატებაჲ და შესლვაჲ მსახურებასა ღმრთისასა ვითარმცა თქუენი[9] იყო საქმეჲ, არამედ არს რაჲმე საღმრთოჲ ძალი რომელი შეგეწევის თქუენ მარადის; 83 პატივისმოყუარე იყვენით თავთა თჳსთა შეწირვად მსხუერპლისა[10] ღმრთისა მიმართ მარადის, და გულსმოდგინება[11] სცემდით შემწესა მას თქუენსა ძალსა, და განსუენებასა ღმრთისასა მას მოსლვასა და ყოველსა მას კრებულსა წმიდათასა, და მეცა უბადრუკსა ამას რომელი მყოფ ვარ თიკისა ამათ ჴორცთა და ბნელისათა; 84 რამეთუ ამის თჳს ამას გეტყჳ თქუენ და განსუენებასგცემ თქუენ, და გლოცავ, რამეთუ დავებადენით ჩუენ ყოველნი ერთად არსებად უხილავად და დასაბამად დაუსრულებელად[12]; რამეთუ რომელთა იცნეს თავნი თჳსნი, ამათ ცნეს რამეთუ არსებანი ერთობისანი არიან უკუდავნი. 85 უწყებად თქუენდა მნებავს

6 Cfr 1 *Reg.*, XVIII, 38-40. 7 Sic cod. 8 -სა- post მ sup. lin., minusc. litt. 9 Hic vox 4 litt. erasa. 10 Sic cod. 11 Sic cod. 12 Deest *ut... unice diligamus alterutrum* (L, col. 986 A).

ესე რამეთუ იესუ ქრისტე უფალი ჩუენი იგი თავადი არს ჭეშმარიტი გონებაჲ მამისაჲ, რომლისა გან ყოველი ხავხებაჲ ყოვლისა მეტყუელისა მის ბუნებისაჲ იქმნა ხატად თჳსისა მის ხატისა, რამეთუ იგი თავადი არს თავ ყოვლისა დაბადებულისა და გუამისა მის ეკლესიაჲსა; 86 ამის თჳს უკუე ჩუენ ყოველნი ასოებ ვართ ურთიერთარს და გუამ ქრისტესსა[13], და ვერ ჴელ-წიფების თავსა სიტყუად ფერჴთა ვითარმედ არა მიჴმთ მე, და უკუეთუ ევნების ერთსა ასოსა ყოველივე გუამი მის თანა აღიძრების და ელმის[14]; 87 ამის თჳს უცხო ქმნულსა მას ასოსა გუამისა გან, რომელსა არა რაჲ აქუს ზიარებაჲ თავისა თანა, არამედ დატბობიედ[15] თჳსნი იგი ვნებანი ჴორცთანი, ამის გამო წყლულებაჲ იგი თჳსი უკურნებელად აქუს, და დაჰვიწყებიეს დასაბამი და აღსასრული. 88 და ამის თჳს მამაჲ იგი დაბადებულთაჲ მოწყალე იქმნა ჩუენსა ამას წყლულებასა რომელი შეუძლებელ იყო განკურნებად ვერვის გან დაბადებულთა განისა გარნა სახიერებითა მამისაჲთა; 89 და გამოგუევლინა ჩუენ თჳსი იგი მხოლოდშობილი, რომელმან იგი ჩუენისა მის მონებისა თჳს ხატი მონებისაჲ მიიღო[16]; 90 და მისცა თავი თჳსი ცოდვათა ჩუენთა თჳს, რამეთუ ურჩულებათა ჩუენთა დაამდაბლეს იგი, არამედ წყლულებითა მისითა ჩუენ ყოველნი განვიკურნენით[17]; 91 და შემკრებნა ჩუენ ყოველთა გან სოფელთა ვიდრემდე აღდგომაჲ გულთა ჩუენთაჲ ქუეყანისა გან ყოს და მასწაოს ჩუენ რამეთუ არსებანი ერთნი ვართ ჩუენ ყოველნი და ურთიერთას ასოებ. 92 ამის თჳს უკუე თანაგუაც ურთიერთას სიყუარული ფრიად, რამეთუ რომელსა უყუარდეს[18] მოყუასი თჳსი მას ღმერთი უყუარს; ხოლო რომელსა უყუარდეს ღმერთი მას ხოლო თჳსი უყუარს. 93 სიტყუაჲ ესე ცხად იყავნ თქუენდა, საყუარელნო შვილნო ჩემნო უფლისა მიერ, მენო ისრაჱლიტელნო[19] წმიდანო, და განემზადენით თავნი თჳსნი ხლვად ღმრთისა მიმართ და

13 1 *Cor.*, XII, 27. 14 1 *Cor.*, XXI, 26. 15 Leg. დატკბობიედ? 16 Cfr *Philipp.*, II, 7. 17 *Is.*, LIII, 5. 18 Hic vox circiter 8 litt. erasa (უყუარდეს iterum?). 19 ეჱსრტლნო sic cod.

შეწირვად თავთა თქუენთა მსხუერპლად ღმრთისა ყოვლითა სიწმიდითა რომელი ვერ ვის ჴელეწიფების დამკჳდრებად თჳნიერ სიწმიდისა. 94 ანუ თქუენ არა უწყითა, საყუარელნო, რამეთუ მგდომნი იგი სათნოებისანი[20] ძოირსა უძრახვენ[21] მარადის ჭეშმარიტებასა? 95 ამის თჳსცა, საყუარელნო, ეკრძალენით და ნუ სცემთ ძილსა თუალთა თქუენთა და ნუცა რულსა წამთა თქუენთა[22]; 96 ღაღადებდით თჳსისა მიმართ შემოქმედისა დღეჱ და ღამე რაჲთა გამოვიდეს თქუენდა შეწევნაჲ მაღლისა მიერ და მოზღუჯდნეს გულნი თქუენნი და გულის-სიტყუანი ქრისტეს მიერ. 97 ჭეშმარიტად, შვილნო, სახლსა შინა ავაზაკისასა მყოფ ვართ და საკრველითა[23] სიკუდილისაჲთა ვართ ჩუენ შეკრულ. 98 ჭეშმარიტად გეტყჳ თქუენ რამეთუ ჩუენი ესე უდებებაჲ და დამდაბლებაჲ და გარეშე ყოფაჲ ესე ჩუენი სათნოებისა გან არა ხოლო თუ ჩუენდა ზღუჯვა[24] არს, არამედ ანგელოზთაცა შრომა არს და ყოველთა წმიდათა ქრის-ტესთა, რამეთუ არღა სადა აქამომდე განუსუენებიეს ჩუენ თჳს. 99 ჭეშმარიტად, შვილნო, რამეთუ დამდაბლებაჲ ესე ჩუენი მწუხარება არს მათ ყოველთა, და[25] კუალად ცხორებაჲ ჩუენი და სიქადული სიხარულსცემნ მათ ყოველთა; 100 და ცანთ რამეთუ სახიერებაჲ მამისაჲ არა დაცხრების, ვინაჲთგან აღიძრა, ქველისყოფად ჩუენდა მარადის ვიდრე დღეინდელად

20 -ნი sup. lin., minusc. litt. 21 Sic cod. 22 Cfr *Ps.* CXXXI, 4. 23 საკრველითა cod. 24 -უჯ- in loco alt. litt. scriptum. 25 და bis cod.

Ex epistula Besae ad Heraï, Br. Mus., Or. 8810, fol. 71 rb-vb.

ϨⲘⲠⲀⲒ ⲄⲀⲢ ⲚⲦⲀϤϪⲞⲞⲤ ⲚϬⲒⲠⲈⲚⲈⲒⲰⲦ ⲈⲦⲞⲨⲀⲀⲂ ⲀⲠⲀ ⲀⲚⲦⲰⲚⲒⲞⲤ, ⲠⲈⲚⲦⲀϤⲤⲞⲨⲚⲘⲠⲞⲚⲎⲢⲒⲀ ⲘⲠϪⲀϪⲈ ⲈⲦⲘⲞⲤⲦⲈ ⲚⲚⲈⲦⲘⲈ ⲘⲠⲚⲞⲨⲦⲈ, ⲚⲀⲒ ⲈⲚⲦⲀⲨϮⲠⲈⲨⲞⲨⲞⲒ ⲈⲢⲞϤ ϨⲘⲠⲈⲨϨⲎⲦ ⲦⲎⲢϤ ϪⲈ 98 ⲀⲖⲎⲐⲰⲤ, ⲚⲀⲘⲈⲢⲀⲦⲈ, ⲦⲈⲚⲘⲚⲦⲀⲘⲈⲖⲎⲤ ⲘⲚⲠⲈⲚⲐⲂⲂⲒⲞ ⲘⲚⲦⲈⲚϬⲒⲚⲢⲒⲔⲈ ⲈⲂⲞⲖ ⲚⲚⲈⲨϢⲞⲞⲠ ⲚⲀⲚ ⲀⲚ ⲚⲞⲨⲞⲤⲈ ⲘⲀⲨⲀⲀⲚ, ⲀⲖⲖⲀ ⲚⲔⲈⲀⲄⲄⲈⲖⲞⲤ ⲚⲈⲨϢⲞⲞⲠ ⲚⲀⲨ ⲚⲞⲨϨⲒⲤⲈ ⲘⲚⲚⲈⲦⲞⲨⲀⲀⲂ ⲦⲎⲢⲞⲨ ϨⲘⲠⲈⲬⲢⲒⲤⲦⲞⲤ ⲒⲎⲤⲞⲨⲤ. 99 ⲀⲖⲎⲐⲰⲤ ⲞⲚ, ⲚⲀϢⲎⲢⲈ, ⲠⲈⲚⲐⲂⲂⲒⲞ ϢⲀϤϮⲘⲔⲀϨ ⲚⲀⲨ ⲦⲎⲢⲞⲨ· ⲠⲀⲖⲒⲚ ⲞⲚ ⲠⲈⲚⲞⲨϪⲀⲒ ⲘⲚⲠⲈⲚϢⲞⲨϢⲞⲨ ϢⲀϤϮⲞⲨⲚⲞϤ ⲀⲨⲰ ⲚϤϮⲘⲦⲞⲚ ⲚⲀⲨ ⲦⲎⲢⲞⲨ.

დღეღმდე, რაჲთა არა თანამდებ გუყვნეს[26] ჩუენ თავისა ჩუენისა სიკუდილისა. 101 და რამეთუ თჳთჴელმწიფედ დავიბადენით, ამის თჳს გუემიებედ ჩუენ ეშმაკნი მარადის; ამის თჳს წერილ არს: « დაბანაკებულ არს ანგელოზი უფლისაჲ გარემო მოშიშთა მისთა და იჴსნეს იგინი »[27]. 102 აწ, შვილნო, უწყებაჲ თქუენი მნებავს, ვინაჲთგან აღძრვაჲ ესე იყო ვიდრე აქამომდე, ყოველ-ნივე რაჲოდენნი გარეშე იქმნეს[28] სათნოებისა გან და აღეხოლ-ნეს უკეთურებანი მათნი შვილად ეშმაკისად შერაცხილ არიან[29]; 103 და აწვე მათ განთა ცნეს, და ამის თჳსცა ჴელი შეყვეს საქმედ თითოეულისა ჩუენისა ნებისა ებრ მათისა. 104 რამეთუ ესე იციან ვითარმედ ზეცით გარდამოვარდა ეშმაკი ამპარტავა-ნებითა; ამის თჳსცა რომელნი იგი მიიწინნეს დიდსა ზომსა გარდარეულსა, ესე მოჯკდიან მათ პირველად, რამეთუ ჴელუვან არიან ამპარტავანებითა და მაუცნებელობითა ურთიერთარს. 105 უწყიან რამეთუ განმაშორნეს ჩუენ ღმრთისა გან ამით ჯერითა; რამეთუ იციან ვითარმედ რომელსა უყუარდეს მოყუასი მას ღმერთი უყუარს, ამის თჳს[30] მტერთა მათ სათნოებისათა შემოთესიან თჳსი იგი წყაროჲ განწვალებისაჲ გულთა ჩუენთა რაჲთა მოვიპოოთ ჩუენ მტერობაჲ დიდი ურ-თიერთარს, შორითვე არა ზრახვად მოყუასსა ყოვლადვე. 106 ჭეშმარიტად, შვილნო, უწყებაჲ თქუენი მნებავს რამეთუ სხუანიცა ვინმე არიან მრავალნი რომელნი შრომასა შედგომილ არიან ცხორებასა შინა მათსა, და უმეცრებამან მათმან მოაკუ-დინა იგინი. 107 ჭეშმარიტად, შვილნო, ვჰგონებ ვითარმედ არა არს დიდ საკჳრველ[31] ესე, უკუეთუ უდებ ვყვნეთ თავნი თჳსნი და არა განვიკითხნეთ საქმენი თჳსნი, შევრდომად თქუენდა დიდსა მას ზომსა ეშმაკისასა, ჰგონებდეთ თუ მახლობელ ყოფად

26 Sup. lin. უჳ inter გ et ყ. 27 *Ps.* XXXIII, 8. 28 Sic cod. 29 არია-რიან cod. 30 თჳს iterum, erasum. 31 საკჳრველ cod.

---

101 ⲈⲦⲂⲈⲠⲀⲒ ⲢⲰ ⲤⲈⲔⲰⲦⲈ ⲚⲤⲰⲚ ⲚⲤⲎⲨ ⲚⲒⲘ, ⲔⲀⲦⲀⲐⲈ ⲈⲦⲤⲎϨ ϪⲈϢⲀⲢⲈⲠⲀⲄⲄⲈⲖⲞⲤ ⲘⲠϪⲞⲈⲒⲤ ⲔⲰⲦⲈ ⲈⲚⲈⲦⲢϨⲞⲦⲈ ϨⲎⲦϤ ⲚϤⲚⲀϨⲘⲞⲨ[1].

თქუენდა ღმრთისა, და მოლოდებასა თქუენსა ნათლისასა ბნელი შეგემთხჳოს თქუენ. 108 ამის[32] თჳს ყოვლადვე ჟამს იესუჲსი რაჲთა მოირტყნეთ თავნი თჳსნი არდაგითა და დაჰბანდეთ ფერჴთა უმწემესთასა[33]; 109 არამედ სახეჲ ესე ამის თჳს ყო რაჲთა აუწყოს მოქცეულთაჲ მათ თჳსავე მათსა დასაბამსა პირველსა; რამეთუ დასაბამი იგი აღძრვისაჲ მის ამპარტავანებაჲ არს, რომელი იქმნა პირველად. 110 ამის თჳსცა უკუეთუ არა[34] მრავლითა სიმდაბლითა ყოვლითა გულითა თქუენითა და ყოვლითა გონებითა თქუენითა და ყოვლითა სულითა თქუენითა და ყოვლითა გუამითა თქუენითა, ვერ ჴელგეწიფების დამკჳდრებად სასუფეველი ღმრთისაჲ. 111 ჭეშმარიტად, შვილნო ჩემნო უფლისა მიერ, ვევედრები შემოქმედსა ჩემსა დღეჲ და ღამე, რომლისა გან მაქუს სული მისი ვედრად, რაჲთა აგიხილნეს თუალნი გულისა თქუენისანი რაჲთა უწყოდით სიყუარული ესე ჩემი რომელი მაქუს თქუენდა მიმართ, 112 და განგეხუმნენ ყურნი გულისა თქუენისანი რაჲთა იხილოთ თქუენ სირცხჳლი თჳსი; 113 რამეთუ რომელმან გულისხმაყვის თჳსი იგი უპატიოებაჲ, ეგევითარი ეგე კუალად ეძიებნ თჳსა[35] მას რჩეულსა დიდებასა; და რომელმან გულისხმაყვის თჳსი სიკუდილი, მან კუალად გულისხმაყვის თჳსი იგი საუკუნოჲ ცხორებაჲ. 114 ვითარცა ბრძენთა გზრახავ უქუენ[36], შვილნო ჩემნო; ჭეშმარიტად მეშინის ნუუკუე სიყმილი გეწიოს თქუენ გზასა ზედა და ადგილსა რომელსა ჯერ იყოს ჩუენდა განმდიდრებად. 115 მინდა ხილვაჲ უქუენი პირისპირ ჴორცითა, არამედ მოველი ჟამსა ახლოდ რომელსა შინა შეუძლოთ თჳთ თჳსი პირით ურთიერთარს ხილვად, რაჟამს იგი წარჴდეს სალმობაჲ და მწუხარებაჲ და სულთქუმანი, რაჟამს იგი სიხარული იყოს თავსა ზედა ყოველთასა[37]. 116 არიან სხუაცა მრავალ რომელი მინდა თხრობად, არამედ უკუეთუ სცე ბრძენსა მიზეზ სიბრძნის,

32 ამი cod. 33 Sic cod.; leg. უმრწემესთასა. 34 Lacuna in sensu; cfr L *Et ne si rursus post multa confoderis* (col. 987 C), A *Nisi ergo ingens in homine exstiterit humilitas* (col. 1015 B). 35 Sic cod. 36 Cfr 1 *Cor.*, x, 15. 37 Cfr *Is.*, xxxv, 10.

უბრძნეს იყოს[38]. 117 გიკითხავ ყოველთა სასურველთა შვილთა ჩემთა სახელად სახელად.

ეპისტოლეჲ ანტონისივე მეხუთეჲ ე.

1 უწყითმცა, შვილნო, მადლი იგი უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტჱსი, რამეთუ ჩუენ თჳს დაგლახაკნა მდიდარი იგი რაჲთა ჩუენ მისითა მით სიგლახაკითა განვმდიდრდეთ[1]. 2 აჰა ესერა მონებითა მისითა განგუააზნაურნა ჩუენ, და უძლურებამან მისმან განგუაძლიერნა ჩუენ, და სისულელემან მისმან განგუაბძნა[2] ჩუენ. 3 მერმე კუალად სიკუდილითა მისითა აღდგომაჲ ჩუენი ყოს და ამის გამო შეუძლოთ ჩუენ აღებად ჴმითა მაღლითა და თქუამად[3]: «ვიცოდით დათუ ქრისტჱ ჴორციელად, ამიერით გან არღარა ეგრეთ ვიცით, არამედ დაბადებული არს ახალი ქრისტჱს მიერ»[4]. 4 ჭეშმარიტად, საყუარელნო უფლისა მიერ, გეტყჳ თქუენ რამეთუ მრავლადისა მის ებრ სიტყჳსა აზნაურებისა რომლითა ყოველნი განთავისუფლდეთ, მქონან სხუაცა მრავალ სიტყუად თქუენდა მიმართ, არამედ არა არს ჟამი მათი აწ თხრობად თქუენდა. 5 აწ გიკითხავ თქუენ ყოველთა, საყუარელნო შვილნო ჩემნო უფლისა მიერ, ძენო ისრაჱლიტელნო წმიდანო მსგავსად გონიერისა მის თქუენისა არსებისა. 6 ჭეშმარიტად შეგაშჳს თქუენ, რომელნი ეგე მოუკედით შემოქმედსა თჳსა[5], ძიებად ცხორებისა სულთა თქუენთაჲსა აღთქუმისა მის გან რჩულისა, 7 არამედ სიმრავლითა სიბოროტისაჲთა და უკეთურებითა მიმოტაცებისაჲთა და გულისთქუმითა მით ვნებათაჲთა განკმა აღთქუმული იგი და საცნობელნი იგი სულისა ჩუენისანი მოსწყდეს; 8 ამის თჳს ვერ შეუძლეს მოგონებაჲ გონიერისაჲ მის დიდებულისა არსებისა სიკუდილითა მით რომელსა

38 Cfr *Prov.*, IX, 9.
1 2 *Cor.*, VIII, 9. 2 Sic cod.; leg. განგუაბრძნნა. 3 Sic cod. 4 2 *Cor.*, V, 16-17. 5 Sic cod.

შევჳცნით. 9 ამის თჳს წერილ არს საღმრთოთა წიგნთა რამეთუ: «ვითარცა იგი ადამის მიერ ყოველნი მოკუდებიან, ეგრეცა ქრისტეს მიერ ყოველნი განცოცხლდებიან»[6] 10 აწ უკუე იგი არს ცხორებაჲ ყოვლისა მეტყუელისაჲ გონებისაჲ დაბადებულთა შინა მის მიერ ხატად თჳსისა ხატისა, რამეთუ იგი თავადი არს გონებაჲ ჭეშმარიტი მამისაჲ, და რამეთუ ხატი მამისაჲ უქცეველ არს; 11 ხოლო დაბადებულთა შინა ხატად მისა ქმნულთა არსებაჲ არს ქცეული, შემთხუევითა მით ჩუენდა ბოროტისაჲთა რომელსა შინა ყოველნი მოვსწყედით[7] და გარეშე გონებასა[8] ვართ გონიერისა მას არსებისასა. 12 ამის თჳსცა უკუე ყოვლითა გარეშე ბუნებისა[9] მოვიგეთ სახლი ბნელი სავსეჲ ბრძოლითა. 13 და ამას გიწამებ თქუენ რამეთუ ყოვლისავე სათნოებისა მეცნიერებაჲ მოაკლდა ჩუენ გან; 14 ამის თჳს იხილა მამამან ჩუენმან ღმერთმან ჩუენი იგი უძლურებაჲ, რამეთუ არა ეგევითარ ვიქმნენით რაჲთამცა შევიმოსეთ ჭეშმარიტებაჲ სამართლად, 15 ამის თჳს თჳსითა საზიერებითა მოვიდა მიხედვისა ყოფად თჳსთა დაბადებულთა მსახურებითა წმიდათაჲთა. 16 გლოცავ თქუენ ყოველთა უფლისა მიერ, საყუარელნო, რაჲთა გულისხმაჰყოთ რომელსა ესე მივსწერ თქუენდა, რამეთუ არა სიყუარული ჴორციელი მაქუს თქუენდა მიმართ, არამედ სიყუარული სულიერი ღმრთისმსახურებისაჲ. 17 განმზადენით თავნი თჳსნი სლვად შემოქმედისა[11] მიმართ თქუენისა, და დაიპენით გულნი თქუენნი და ნუ სამოსელი თქუენი[12]; 18 და ცანთ იგი ვითარმედ რაჲმე მალ გუაც მიცემად უფალსა ყოვლისა თჳს მადლისა რომელი მომცა ჩუენ ვიდრე აქა დამკჳდრებადმდე ჩუენდა და დამდაბლებად; 19 ჴსენებასა ჩუენსა ჰყოფს დიდითა მით საზიერებითა თჳსითა და თჳსითა მით მიუწდომელითა[13] სიყუარულითა, და არა მომაგო ჩუენ ცოდვათა ჩუენთა თჳს[14], 20 არამედ ვიდრე მზისაცა მსახურ ყოფად ჩუენდა ბნელისასა ამას

6 1 *Cor.*, XV, 22. 7 Sic cod. 8 Sic cod.; leg. ბუნებასა. 9 Sic cod. 11 Sic cod.; leg. შემოქმედისა. 12 *Ioel*, II, 13. 13 Leg. მიუწთომელითა. 14 Sic cod.

სახლსა, და მთოვარჱ და ვარსკულავნი ყოველნი მსახურ ყოფა ჩუენდა ამაოებითა წარწყმედული[15] ჴორცთა თჳს შემტკიცებისა; 21 და სხუანიცა მალნი, რომელ არიან ფარულნი, რომელნი მსახურ ჩუენდა ყოვნა რომელთა არა ვხედავთ თუალითა ჴორცთაჲთა. 22 აწ უკუე რაჲმე მივაგოთ მას ფასსა მის სარჩელისასა, ანუ რომელი[16] კეთილი დაკლებულ არს მის გან ჩუენდა მომართ რომელიმცა არა ყო ჩუენ თჳს? 23 ანუ მამათმთავართა არა ივნეს ჩუენ თჳს, ანუ მოფუელთა არა მასწავეს ჩუენ, ანუ მსაჯულნი და მეფენი არა ჰბრძოდეს[17] ჩუენ თჳს, ანუ წინაჲსწარმეტყუელნი არა მოსწყდეს ჩუენ თჳს, 24 ანუ მოციქულნი არა იდევნეს ჩუენ თჳს[18], ანუ ძეჲ მისი საყუარელი არა მოკუდაა ჩუენ ყოველთა თჳს? 25 თანაგუაც აწ ჩუენ თავთა თჳსთა განმზადებად სლვად თჳსისა მიმართ შემოქმედისა სიწმიდით. 26 რამეთუ იხილნა მოქმედმან წმიდანი გინა დაბადებულნი რამეთუ ვერ შემძლებელ არიან განკურნებად დიდსა მას წყლულებასა რომელი იქმნა თჳსთა მათ ასოთა მათთა; 27 ამის თჳს ვითარცა მამამან დაბადებულთამან იცოდა უძლურებაჲ ყოველთა გონებათა მათთაჲ, და წყალობა ყო მათ თჳს მრავლისა მის ვერ სიყუარულისა მისისა, 28 და არა ჰრიდა მხოლოდშობილსა ძესა თჳსსა ჩუენ ყოველთა ცხორებისა თჳს, და მისცა იგი ცოდვათა ჩუენთა თჳს[19], 29 და ურჩულოებათა ჩუენთა დაამდაბლეს იგი; ხოლო წყლულებითა მისითა[20] ჩუენ ყოველნი განვიკურნენით[21], 30 და შემკრიბნა ჩუენ ყოველთა გან სოფელთა სიტყუითა ძლიერებისა მისისაჲთა, ვიდრემდე აღდგომაჲ გონებათა ჩუენთაჲ ყოს ქუეყანით, და მასწაოს ჩუენ რამეთუ ურთიერთას ასოებ ვართ. 31 ამის თჳს შეჰგავს ჩუენ ყოველთაჲ, რომელნი მოსრულ ვართ თჳსისა შემოქმედისა, წრთოლად[22] გონებათა ჩუენთა და საგნობელთა 32 რაჲთა უწყო-

15 Sic cod.; cfr L *deservire vanitati periturae* (col. 989 A). 16 რო cod. (= რომელი), leg. რაჲ ? 17 ჰბრძოდეს sic cod. 18 Sic cod. 19 *Rom.*, VIII, 32. 20 მისითა iterum, erasum. 21 *Is.*, LIII, 5. 22 Sic cod.; leg. წრთოად; cfr VI, 44.

დით თითოპირებაჲ იგი კეთილისა და ბოროტისა განკითხვაჲ, რაჲთა სცნათ ყოველივე იგი იესუჲსი მოღუაწებაჲ რომელი იგი ყო თჳსითა მით მოსლვითა, რამეთუ მსგავს ჩუენდა იქმნა ყოვლითა თჳნიერ ხოლო ცოდვისა[23]. **33** არამედ მრავლისა თჳს უკეთურებისა ჩუენისა და მიმოტაცებისა ბოროტისა და სიმძიმისა თჳს თავთა თჳსთა შეუთქმელებისა, **34** ამის თჳს იესუჲსი მოსლვაჲ იყო რომელთა თჳსმე საცთურ[24], და სხჳთ კერძო სარგებელ, ეგრევე სხჳთ კერძო[25] სიბრძნე და ძალ, და რომელთამე იქმნა აღდგომა და ცხორება. **35** და ესე ცხად იყავნ თქუენდა რამეთუ მოსლვაჲ მისი იქმნა საჯელ ყოვლისა სოფლისა, **36** რამეთუ იტყჳს: « ესერა დღენი მოვლენან, იტყჳს უფალი, და ყოველთა მიცოდიან მე მცირით გან ვიდრე დიდად მათამდე, და აღრა[26] ასწავებდეს კაცადკაცადი მოყუასსა თჳსსა და კაცადკაცადი ძმასა თჳსსა[27] და რქუას: იცან უფალი, და სასმენელ ვყო სახელი ჩემი ვიდრე კიდედმდე ქუეყანისა »[28], **37** რაჲთა ყოველი პირი დაიყოს და სარჩელსა ქუეშე იყოს ყოველი სოფელი ღმრთისა[29]; რამეთუ იცოდეს ღმერთი და არა ვითარცა დამბადებელი მათი ღმერთი ადიდეს[30], უგულისჴმოებითა მათითა, რომლისა გან ვერ შეუძლეს დატევნად სიბრძნეჲ[31] იგი მისი, **38** არამედ კაცადკაცადმან ჩუენმან მიფრდო თავი თჳსი ნებასა თჳსსა ბოროტისა მიმართ და ამათ[32] დავიმონენით. **39** ამის თჳსცა იესუ დაიმცირა თავი თჳსი დიდებისა გან, და ხატი მონებისაჲ შთაიცუა[33], რაჲთა მონებამან[34] მისმან ჩუენ თავისუფალ გუყვნეს. **40** და სულელ ვიქმნენით, და სისულელითა[35] ჩუენითა ყოველი ბოროტი ვქმენით, და კუალად მოიღო ხატი სისულელისაჲ, რაჲთა სისულელითა მისითა ბრძენ[36] გუყვნეს ჩუენ. **41** და გლახაკ ვიქმნენით, და სიგლახაკითა ჩუენითა ყოველი სათნოებაჲ

23 *Hebr.*, IV, 15. 24 Cfr 1 *Cor.*, I, 23. 25 კეძო cod. 26 Sic cod.; leg. არღა. 27 Sic cod. 28 *Ierem.*, XXXVIII, 34 (Vulg. XXXI, 34). 29 *Rom.*, III, 19. 30 *Rom.*, I, 21. 31 სიბძნეჲ cod. 32 Sic cod.; cfr L *in mala, et ipsis servus dictus est* (col. 989 D). 33 *Philipp.*, II, 7. 34 -მნ sup. lin. 35 სისხუელითა cod. 36 ბრძნ cod.

მოგუაკლდა ჩუენ, და ამის თჳს კუალად მოიღო ხატი სიგლახაკისაჲ, რაჲთა თჳსითა სიგლახაკითა ჩუენ განგუმდიდრნეს ყოვლითა მეცნიერებითა და გულისხმისყოფითა. **42** არა ხოლო ესე, არამედ უძლურებისაცა ჩუენისაჲ ხატი მოიღო, რაჲთა თჳსითა უძლურებითა განგუაძლიერნეს ჩუენ. **43** და მორჩილ იქმნა მამისა ყოვლითა ვიდრე სიკუდილამდე[37], და სიკუდილითადა ჯუარისაჲთა[38], **44** რაჲთა სიკუდილითა მისითა ჩუენ ყოველთა აღდგომაჲ ყოს, და განაქარვოს რომელსა იგი ჴელმწიფებაჲ აქუნდა სიკუდილისაჲ, ესე იგი არს ეშმაკი. **45** და უკეთუჳ[39] ჭეშმარიტად განვითავისუფლნეთ თავნი თჳსნი მისითა მით მოსლვითა, ვიპოვნეთ მოწაფე იესუჲსა, და საღმრთოჲ იგი სამკჳდრებელი მის მიერ მოვიღოთ. **46** ჭეშმარიტად, საყუარელნო უფლისა მიერ, შეძრწუნებულ ვარ ფრიად და აღძრულ ვარ სულითა ჩემითა, რამეთუ შეგუიმოსიეს ხატი და სახელები გუაც წმიდათაჲ, და ვიქადით წინაშე ურწმუნოთა; **47** და მეშინის ნუუკუე სიტყუაჲ იგი პავლესი აღესრულოს ჩუენ ზედა, რომელი თქუა ვითარმედ: « ემოსოს ხატი ღმრთისმსახურებისაჲ, ხოლო ძალსა მისსა უვარსყოფდეს »[40]. **48** და სიყუარულისა[41] მის თჳს[42] რომელი მაქუს თქუენდა მიმართ ვილოცავ ღმრთისა მიმართ თქუენ თჳს რაჲთა მოიპოოთ თავისა თქუენისა ცხორებაჲ და დაიმკჳდრნეთ უჴნილავნი იგი. **49** ჭეშმარიტად, შვილნო, უკუეთუ მივსცნეთ თავნი თჳსნი ყოვლითა ძალითა და ვეძიებდეთ უფალსა, არა არს ჩუენდა მადლ; რამეთუ ჩუენსა სარგებელსა ვეძიებთ რომელ არს ბუნებით არსებისა ჩუენისაჲ. **50** რამეთუ ყოველი კაცი რომელი ეძიებდეს ღმერთსა გინა მსახურებდეს მას, ბუნებით თჳსისა არსებისა არს მომძებნელ; **51** ხოლო ყოვლისა თჳს[43] ცოდვისა რომლისა ვართ ბრალეულ, უცხო და თჳნიერ ბუნებისა არს ჩუენისა მის არსებისაჲ. **52** ჭეშმარიტად, შვილნო საყუარელნო უფლისა მიერ, რომელთა იგი

37 სიკუდილმდე cod. 38 *Philipp.*, II, 8. 39 Sic cod. 40 *Rom.*, II, 20; *Tit.*, I 16? 41 სიყარულისა cod. 42 Sic cod. 43 Sic cod.

განმზადნეს თავნი თჳსნი შეწირვად მსხუერპლად ღმრთისა სიწმიდითა, არა რაჲ თქუენ ომჯობესი დაგიმალეთ, არამედ რომელი იგი ვიხილეთ გიწამებთ თქუენ[44], რამეთუ მგდომნი იგი სათნოებისანი მარადის მოირჩა ომრაზვენ[45] ჭეშმარიტებასა. 53 და ამასმცა ხართ მეცნიერ რამეთუ ხორციელი იგი ოდესვე სდევნის სულიერსა მას[46], და ყოველსა რომელსა უნდეს ღმრთისმსახურებით ცხორებაჲ ქრისტეს მიერ იგი იდევნოს[47]. 54 ამის თჳსცა იესუ იცნოდა ყოველნივე ჭირნი და განსაც-დელნი მომავალნი სოფელსა ამას მოციქულთა ზედა, 55 და იცოდა ესე რამეთუ მათითა მით მოთმინებითა დაარღუინნენ ყოველნი ძალნი მტერისანი, ესე იგი არს კერპთმსახურებაჲ. 56 ნუგეშინისსცემდა მათ და ეტყოდა რამეთუ: « ჭირი გაქუს თქუენ სოფელსა ამას, არამედ ნუ გეშინინ, რამეთუ მე მიძლე-ვის[48] სოფელსა »[49]. 57 და ასწავებდა მათ და ეტყოდა: « ნუ გეშინინ სოფლისა რამეთუ ყოველნი ბოროტებანი სოფლისანი არა არიან ღირს მოლოდებოლისა მის დიდებისა[50]. უკუეთუ თქუენსა უწინარესნი წინაჲსწარმეტყუელნი დევნეს, თქუენცა გდევნენ; უკუეთუ მე მომიძულეს, თქუენცა მოგიძულნენ[1], არამედ ნუ გეშინინ[2], რამეთუ მოთმინებითა თქუენითა დაკსნ-დეს ყოველი ძალი მტერისაჲ ». 58 ხოლო მწოლილადისა მის თუს[3] მათისა სიტყჳსა, მრავალ არს მითხრობად თქუენდა, არამედ, ვითარცა წერილ არს, « ეც ბრძენსა მიზეზ სიბრძნისა და უბრძნეს იყოს »[4]. 59 აწ უკუე სულითა წმიდითა შემოსილნი იგი წმიდანი და მართალნი მარადის ილოცვენ ჩუენ თჳს რაჲთა დავეგნეთ ღმერთსა და რაჲთა ჩუენი იგი პატივი კუალად მოვიღოთ და შევიმოსოთ რომელი იგი განვიძარცუეთ სამოსე-ლი მსგავსად თჳსისავე მის არსებისა გონიერისა. 60 და მრავალ გზის გმაჲცა მოწყუენილ არს ღმრთისა მიერ მამისა სულითა შემოსილთა მიმართ ყოველთა, და ეტყჳს მათ: « ნუგეშინისსცემდით, ნუგეშინისსცემდით ერსა ჩემსა, იტყჳს

44 Cfr *Ioh.*, III, 11. 45 Sic cod. 46 *Gal.*, IV, 29. 47 2 *Tim.*, III, 12. 48 Sic cod.; leg. მიძლევიეს. 49 *Ioh.*, XVI, 33. 50 *Rom.*, VIII, 18. 1 *Ioh.*, XV, 20. 2 გეშინ cod. 3 Sic cod. 4 *Prov.*, IX, 9.

ღმერთი; მღდელნი[5] ეტყოდეთ გულსა იერუსალემისასა »[6]. 61 რამეთუ ღმერთი მოხედავს ჭყოფს მარადის თჳსთა ზედა დაბადებულთა და გამოაჩინებს სახიერებასა თჳსსა მათ ზედა. 62 ჭეშმარიტსა გეტყჳ, საყუარელნო, სიწმიდისა მის თჳს სიტყჳსა აზნაურებისაჲსა რომლითა განეთავისუფლ-დეთ, არიან სხუაცა მრავალ[7] სიტყუა თხრობად თქუენდა, არამედ იტყჳს: « ეც ბრძენსა[8] მიზეზ სიბრძნისა[9], და უბრძნეს იყოს »[10]. 63 ხოლო ღმერთმან მშჳდობისამან მოგცეინ თქუენ მადლი და სული მეცნიერებისაჲ, რაჲთა სცანთ თქუენ რომელსა ესე მივსწერ თქუენდა, რამეთუ მცნებანი უფლისანი არიან, 64 და დაგიცვენინ თქუენ ღმერთმან ყოვლისა მადლისამან წმიდად უფლისა მიერ ვიდრე აღსასრულადმდე სოფლისა აღმოსლვისა. 65 და ვილოცავ ღმრთისა მიმართ მარადის თქუენ ყოველთა თჳს ცხორებისა, საყუარელნო უფლისა მიერ; 66 მადლი უფლისა იესუ ქრისტესი თქუენ ყოველთა თანა[11]. ამენ.

ეპისტოლეჲ ანტონისი მეექუსჱ[1]

1 კაცმან პირმეტყუელმან რომელმან განმზადა თავი თჳსი განთავისუფლებად მოსლვითა იესუჲსითა, იცნის მან თავი თჳსისა მსგავსად გონიერისა მის არსებისა; 2 რამეთუ რომელ-მან თავი თჳსი იცნა, იცნის მან შემოქმედისა მის მოღუაწებანი და რაჲოდენსა იქმს თჳსთა შორის დაბადებულთა. 3 საყუა-რელნო უფლისა მიერ და ძმანო ჩუენნო და თანამემკჳდრენო[2] წმიდათანო, გლოცავ თქუენ სახელითა იესუ ქრისტესითა რაჲთა ღმერთმან მიგცეს თქუენ სული მეცნიერებისაჲ, 4 რაჲთა განიკითხოთ და სცნათ სიყუარული რავდენი მაქუს თქუენდა მიმართ, რამეთუ არა არს სიყუარული ხორციელი, არამედ

5 Sic cod. 6 *Is.*, XL, 1-2. 7 მრავალ sup. lin., minusc. litt. 8 ბრძენსა cod. 9 სიბრძნ cod. 10 *Prov.* IX, 9. 11 2 *Cor.*, XIII, 13.
1 მექუსჱ cod. 2 -მკჳდრნო cod.

სულიერი სიყუარული ღმრთისმსახურებისაჲ. 5 რაჲმეთუ სახელებისა თჳს თქუენისა ჴორციელებისა არა რაჲ კამს მიწერად თქუენდა, რაჲმეთუ წარმავალ არიან; უკუეთუ კაცმან ცნა ჭეშმარიტი იგი სახელი, იხილოს მან ჭეშმარიტებისაჲცა იგი სახელი. 6 ამის თჳსცა იაკობ ჰბრძოდა რაჲ იგი ანგელოზსა მას ღამე ყოველ მას ღამესა, დაღაადგრა და ერქუადა მას იაკობ; და ვითარცა განთენა, ეწოდა მას სახელი ისრაჱლ[3]; თარგმანებაჲ სახელისაჲ ამის არს ესე: გონებაჲ მხედველი ღმრთისაჲ. 7 ვჰგონებ ვითარმედ არა უმეცარ იყვნეთ თქუენ რაჲმეთუ მოსაჯულნი იგი სათნოებისანი მარადის მოირსა ოძრახვენ[4] ჭეშმარიტებასა; 8 ამის თჳს არა ხოლო ერთსა ჟამსა მოხედვა ყო ღმერთმან თჳსთა ზედა დაბადებულთა, 9 არამედ დასაბამით გან. ⸢რომელთა იგი[5] განმზადნეს თავნი თჳსნი მოსლვად შემოქმედისა თჳსისა აღთქუმისა მის გან რჩულისა მათისაჲთა[6], რომელნი იგი ისწავლებიან[7] მის გან თაყუანისცემად თჳსისა შემოქმედისა ვითარ იგი ჯერარს თაყუანისცემაჲ. 10 რაჲმეთუ სიმრავლითა უძლურებისაჲთა და სიმძიმითა მით ჴორცთაჲთა და ზრუნვითა ბოროტითა განჴმა აღთქუმისა იგი რჩული, და საცნობელნი იგი სულისანი მოუძლურდეს. 11 ამის გამო ვერ უძლეს პოვნად თავთა თჳსთა მსგავსად დაბადებისა მათისა; 12 და რაჲმეთუ არსებაჲ არს უკუდავი, რომელი არა დაჴსნდების[8] ჴორცთა თანა, ვერ შეუძლო განთავისუფლებად თჳსითა მით სამართალითა; ამის თჳს შეუნდო მას ღმერთმან თჳსითა სახიერებითა და წერილითა მით რჩულისაჲთა[9], სწავლად მათა თაყუანისცემაჲ მამასა ვითარ იგი ჯერარს. 13 რაჲმეთუ ღმერთი ერთ არს, და გონიერი იგი არსებაჲ არს ერთობითა. 14 ცხად იყავნ თქუენდა სიტყუაჲ ესე, საყუარელნო, რაჲმეთუ ყოველთავე თანა რომელთა არა არს შეთქუმულებაჲ ბრძოლასა შეიკრებენ თავისა თჳსისა თჳს. 15 და იხილა ესე შემოქმედმან რაჲმეთუ

3 *Gen.*, XXXII, 24-28. 4 Sic cod. 5 Leg. რომელთამე ; cfr L *nonnulli* (col. 996 D). 6 Sic cod.; leg. მისისა. 7 Alt. ა sup. lin. 8 -ბის iterum, erasum. 9 Leg. რჩულითა ?

წყლულებაჲ იგი მათი განდიდნა და უჴმს კურნებაჲ მკურნალისაჲ მის; 16 რაჲმეთუ იესუ თავადი არს დამბადებელი მათი, და მანვე კუალად განკურნნეს იგინი, და მოავლინა[10] წინამორბედნი წინაშე პირსა მისსა. 17 და არა შევიშინოთ სიტყუად მოსეჱს თჳს რჩულისმომცემელისა, ვითარმედ იგი არს ერთი წინაჲსწარმეტყუელთა მისთა განი, 18 და რაჲმეთუ სული რომელი იყო მოსეჱს თანა იგივე შეეწეოდა კრებულსა მას წმიდათასა; და ყოველთავე ითხოვეს მხოლოდშობილისა თჳს მისა ღმრთისაჲსა. 19 და კუალად იოვანე ერთი არს წინაჲსწარმეტყუელთა მისთა განი; ამის თჳსცა რჩული და წინაჲსწარმეტყუელნი ვიდრე ჲოვანესამდე[11], და სასუფეველი ღმრთისაჲ იძულების, და რომელნი იძულებდენ მათ მოიტაცონ იგი[12]. 20 და იხილეს სულითა შემოსილთა მათ რაჲმეთუ ვერ ვინ შემძლებელ არს დაბადებულთა შორის განკურნებად დიდისა მის წყლულებისა გარნა სახიერებასა მამისასა, რომელი იგი არს მხოლოდშობილი მისი, რომელ იგი მოავლინა მაცხოვრად ყოვლისა სოფლისა. 21 რაჲმეთუ იგი არს დიდი მკურნალი, შემძლებელი განკურნებად დიდისა მის წყლულებისა, ევედრნეს ღმერთსა და სახიერებასა მისსა, 22 და მამამან დაბადებულთამან არა ჰრიდა მხოლოდშობილსა თჳსსა ჩუენ ყოველთა ცხორებისა თჳს, არამედ მისცა იგი ჩუენ ყოველთა თჳს[13]. 23 და ურჩულოებათა ჩუენთა დაამდაბლეს იგი, და წყლულებითა მისითა ჩუენ ყოველნი განვიკურნენით[14]. 24 და სიტყჳთა ძლიერებისა მისისაჲთა[15] შეგუკრიბნა ჩუენ ყოველთა გან სოფელთა კიდით გან ქუეყანისაჲთ ვიდრე კიდედმდე სოფლისა, 25 და ყო აღდგომაჲ გულთა ჩუენთაჲ ქუეყანით, და გუასწავა ჩუენ ვითარმედ ურთიერთარს ასოებ ვართ. 26 გლოცავ თქუენ, საყუარელნო უფლისა მიერ, რაჲთა სცნათ დაწერილი ესე რაჲმეთუ მცნებანი უფლისანი არიან, რაჲმეთუ დიდ არს ესე ჩუენდა გულისჴმისყოფად ხატი იგი რომელ მოიღო იესუ ჩუენ თჳს, რაჲმეთუ ყოვლითავე მსგავს ჩუენდა იქმნა თჳნიერ

10 Sic. cod. 11 *Luc.*, XVI, 16. 12 *Matth.*, XI, 12. 13 *Rom.*, VIII, 32. 14 *Is.*, LIII, 5. 15 მისაჲთა sic cod.

ცოდვისა[16]. 27 აწ უკუე შეჰგავს ჩუენდაცა რაჲთა განვათავისუფლნეთ[17] თავნი ჩუენნი მოსლვითა მისითა, 28 რაჲთა სისულელითა მისითა განგუაბრძნნეს ჩუენ, და სიგლახაკითა მისითა განგუამდიდრნეს ჩუენ, და უძლურებითა მისითა განმაძლიერნეს ჩუენ, და ყოველთა გუექმნეს აღდგომა, და განაქარვოს[18] იგი რომელსა ჴელმწიფებაჲ აქუნდა სიკუდილისაჲ. 29 მაშინღა დავსცხრეთ[19] ჴმად იესუს ჴორციელებისა თჳს; რაჲმეთუ მოსლვაჲ იგი იესუსი შემეწევის ჩუენ კეთილსა მას მონებასა, ვიდრემდე განვაქარვნეთ ყოველნი უკეთურებანი ჩუენნი. 30 მაშინ მარქუას ჩუენ იესუ: «არღარა გრქუა თქუენ მონა, არამედ ძმა»[20]. 31 რაჟამს უკუე მიიწინნეს მიღებად სულისა მის შვილებისა მოციქულნი, მაშინ ასწავა მათ სულმან წმიდამან თაყუანისცემად მამასა ვითარ იგი ჯერ არს. 32 და მე უბადრუკსა ამას კრულსა იესუსისა, მექმნა მე ჟამი ესე რომელსა მოვიწიე სიხარულ და გლოვა და ტირილ. 33 რაჲმეთუ მრავალთა ნათესავისა ჩუენისა განთა შეიმოსეს სამოსელი ღმრთისმსახურებისაჲ, და ძალი მისი უვარსუყოფიეს. 34 ხოლო რომელთა იგი განმზადნეს თავნი თჳსნი განთავისუფლებით[21] მოსლვითა იესუსითა, მათ ზედა მიხარის. 35 ხოლო რომელნი იგი ფრდიან სახელსა იესუსისა და ჰყოფენ ნებასა გულისასა და ჴორცთასა, ეგევითართა თჳს ვიგლოვ. 36 რომელთა იგი მიხედეს სიგრძუსა[22] მას[23] ჟამისასა, და სულმოკლე იქმნეს[24], და განიძარცუჳეს სამოსელი ღმრთისმსახურებისაჲ, და იქმნეს[25] იგინი მგეც, მათ თჳს ვტირ. 37 უწყოდეთ უკუე, ეგევითართა მათ კაცთა რაჲმეთუ მოსლვაჲ იგი იესუსი იქმნა მათ დიდ სასჯელ. 38 ხოლო თქუენ, საყუარელნო უფლისა მიერ, გულისხმაყავენით თავნი თჳსნი რაჲთა ჟამიცა ესე სცნათ, და განმზადენით თავნი თჳსნი შეწირვად მსხუერპლად სათნოდ ღმრთისა. 39 ჭეშმარიტად, საყუარელნო უფლისა მიერ, რაჲმეთუ ვითარცა გუნი-

16 *Hebr.*, IV, 15. 17 -თავისფლნეთ sic cod. 18 ვ sup. lin. 19 დავს-ზრეთ cod. 20 *Ioh.*, XV, 15. 21 Leg. -ად. 22 Sic cod. 23 მას sup. lin., minusc. litt. 24 Sic cod. 25 Sic cod.

ერთა[26] მივსწერ თქუენდა[27], რაჲმეთუ შემძლებელ ხართ გულისჴმისყოფად თავთა თჳსთა. 40 იცით ესე რაჲმეთუ რომელმან გულისჴმაყო თავი თჳსი მან იცის ღმერთი და მოწყალებანი მისნი რომელთა ჰყოფს თჳსთა ზედა დაბადებულთა. 41 ცნად იყავნ თქუენდა სიტყუაჲ ესე რაჲმეთუ არა ჴორციელი სიყუარული მაქუს მე თქუენდა მიმართ, არამედ სიყუარული სულიერი ღმრთისმსახურებისაჲ, 42 რაჲმეთუ ღმერთი იდიდების ზრახვასა წმიდათასა[28]. 43 განმზადენით თავნი თჳსნი ვიდრემდე მეუხნი გუისხენლა რომელნი სთხოვენ ღმერთსა რაჲთა ცეცხლი ეგე, რომლისა თჳს მიფენად მოვიდა იესუ ქუეყანასა ზედა[29], მოსცეს გულთა თქუენთა, 44 რაჲთა შეუძლოთ დაწურთად გულთა თქუენთა და საცნობელთა თქუენთა რაჲთა იცოდით თქუენ გამორჩევად კეთილი ბოროტისა[30] გან, მარჯუენეჲ[31] და მარცხენეჲ, სიმტკიცეჲ და უძლურებაჲ. 45 იცოდა ესე იესუ რაჲმეთუ ძალი ეშმაკისაჲ არს ნივთი ესე[32] ამის სოფლისაჲ, მოუწოდა თჳსთა მოწაფეთა და რქუა მათ: 46 «ნუ[33] იუნჯებთ თქუენ ქუეყანასა ზედა, და ნუცა ზრუნავთ ხვალისა თჳს, რაჲმეთუ ხვალემან თჳთ იზრუნოს თავისა თჳსისა თჳს»[34]. 47 ჭეშმარიტად, საყუარელნო, ჟამსა მას ქარისა[35] დაყუდებისასა ნავისმხერველი იქადის; ხოლო ქარისა ძლიერისა და წინააღმდგომისა ჟამსა ყოველივე მეცნიერი ნავისმხერვალი გამოჩნდის. 48 აწ გულისხმაყავთ ჟამი ესე რომელსა მოვიწიენით რაჲ ესე არს. 49 ხოლო მწულილადისა[36] მის თჳს სიტყჳსა აზნაურებისა არიან მრავალ თხრობად თქუენდა, 50 არამედ სცე თუ მიზეზ ბრძენსა, უბრძნეს იყოს[37]. 51 გიკითხავ თქუენ შვილთა

26 გნიერთა sic cod. 27 Cfr 1 *Cor.*, X, 15. 28 *Ps.* LXXXVIII, 8. 29 Cfr *Luc.*, XII, 49. 30 ბორტისა cod. 31 Sic. 32 ესე add. postea minusc. litt. 33 ნუ Šanidze. 34 *Matth.*, VI, 19 et 34. 35 ქრისა cod. 36 მწლილადისა cod. 37 *Prov.*, IX, 9.

Cod. copt. Neapol. I. B. 1, nº 345 (Zoega CLXXI).

48 ϯϩⲧⲏⲧⲛ ⲟⲩⲛ ⲉⲡⲉⲓⲕⲁⲓⲣⲟⲥ ⲛⲧⲁⲛⲉⲓ ⲉϩⲣⲁⲓ ⲉⲣⲟϥ ϫⲉⲟⲩⲁϣ ⲙⲙⲓⲛⲉⲡⲉ. 49 ⲉⲧⲃⲉⲡϣⲙⲁ ⲇⲉ ⲙⲡϣⲁϫⲉ ⲛⲧⲉⲓⲙⲛⲧⲣⲙϩⲉ ⲟⲩⲛⲟⲩⲙⲏⲏϣⲉ ⲙⲙⲁⲩ ⲉϫⲟⲟⲩ ⲛⲏⲧⲛ, 50 ⲁⲗⲗⲁ ⲉⲓϣⲁⲛϯⲧⲁⲫⲟⲣⲙⲏ

საყუარელთა მცირით გან ვიდრე დიდამდე[38] თქუენდა ღმრთისა მიერ[39]. ამენ.

ეპისტოლეჱ ანტონისი მეშჳდეჱ[1]

ⲈⲠⲒⲤⲦⲞⲖⲎ ⲀⲚⲦⲞⲚⲒⲤ Ⲍ[2].

1 ანტონი[3] საყუარელთა[4] ძმათა გიკითხავ ღმრთისა მიერ, გიხაროდენ; არა მოვიწყინეთ 'მოკსენებაჲ თქუენი[5] ასოთა მაგათ კათოლიკე ეკლესიისათაჲ[6]. 2 და იწყებაჲ თქუენი მნებავს საყუარელისაჲ რომელი მაქუს თქუენდა მიმართ, რამეთუ არა არს გორციელი, არამედ სულიერი ღმრთისმსახურებისაჲ. 3 რამეთუ გორცთა ჩუენთა საყუარელი დაომტკიცებულ[7] არს და დოიდუმ[8] და შერყეულ[9] ღუზთა გან ქართა. 4 და ყოველნი მოშიშნი ღმრთისანი და რომელნი იმარხვენ მცნებათა მისთა

38 Sic cod. — Cfr Act., VIII, 10. 39 მიერ cod.
Epist. VII in cod. Sin. georg. 25 (= B) quoque legitur, fol. 70v-73r.
1 მეშჳდეჱ cod. 25; მშჳდ B. 2 Tit. graecis litt. om. B. 3 B add. [illegible]. 4 საყუარელთა B, et ita semper. 5 მოკსენებაჲ თქუენი B. 6 ეკლესიისათა B (hanc variationem deinceps non notabimus). 7 Sic cod. 25 et B; leg. -ბულ? 8 დაიდუმ B. 9 შერყეულ B.

ⲚⲞⲨⲤⲞⲪⲞⲤ, ϢⲀϤⲢϨⲞⲨⲈⲤⲞⲪⲞⲤ. 51 ϯϢⲒⲚⲈ ⲈⲢⲰⲦⲚ ⲦⲎⲢⲦⲚ ϪⲒⲚⲠⲈⲦⲚⲔⲞⲨⲒ ϢⲀⲠⲈⲦⲚⲚⲞϬ.

Cod. copt. Neap. I. B. 1, nº 345 (Zoega CLXXI).

ⲞⲘⲀⲒⲞⲤ ⲀⲚⲦⲰⲚⲒⲞⲨ ⲈⲠⲒⲤⲦⲞⲖⲎ Ⲇ.

1 ⲀⲚⲦⲰⲚⲒⲞⲤ ⲠⲈⲦⲤϨⲀⲒ ⲚⲚⲈϤⲘⲈⲢⲀⲦⲈ ⲦⲎⲢⲞⲨ ⲚⲤⲚⲎⲨ ϨⲘⲠϪⲞⲈⲒⲤ ⲬⲀⲒⲢⲈⲦⲈ· ⲘⲘⲈⲖⲞⲤ ⲚⲦⲈⲔⲔⲖⲎⲤⲒⲀ, ⲚϯⲈⲄⲔⲀⲔⲈⲒ ⲀⲚ ⲈⲒⲈⲒⲢⲈ ⲘⲠⲈⲦⲚⲘⲈⲈⲨⲈ. 2 ϯⲞⲨⲰϢ ⲈⲦⲢⲈⲦⲚⲈⲒⲘⲈ ⲈⲦⲀⲄⲀⲠⲎ ⲈⲦⲞⲨⲦⲰⲒ ⲚⲘⲘⲎⲦⲚ, ϪⲈⲚⲞⲨⲀⲄⲀⲠⲎ ⲀⲚⲦⲈ ⲚⲤⲰⲘⲀⲦⲒⲔⲎ, ⲀⲖⲖⲀ ⲞⲨⲀⲄⲀⲠⲎⲦⲈ ⲘⲘⲚⲦⲢⲈϤϢⲘϢⲈⲚⲞⲨⲦⲈ. 3 ⲦⲘⲚⲦϢⲂⲎⲢ ⲄⲀⲢ ⲚⲤⲰⲘⲀ ⲘⲘⲚⲦⲤⲦⲀϪⲢⲞ ⲞⲨⲆⲈ ⲚⲤⲤⲘⲞⲚⲦ ⲀⲚ, ⲈⲤⲔⲒⲘ ⲈⲂⲞⲖ ϨⲒⲦⲚⲚⲈⲦⲚⲎⲨ ⲚϢⲘⲘⲞ. 4 ⲞⲨⲞⲚ ⲚⲒⲘ ⲈⲦⲢϨⲞⲦⲈ ϨⲎⲦϤ ⲘⲠⲚⲞⲨⲦⲈ ⲀⲨⲰ ⲈⲦϨⲀⲢⲈϨ

მოშიში არიან ღმრთისანი; 5 ხოლო მოშიშიჲ იგი არა არს მას შინა სრულებაჲ, არამედ [illegible] მოღუაწე მისა. 6 [illegible] წინაჲსწარმეტყუელნი[10] და მოციქულნი და ყოველნი [illegible] წმიდანი, რომელნი ღმრთისა მიერ გამორჩეულ იყვნეს და [illegible] იყვნეს მათ[11] სამოციქულოჲ იგი ქადაგებაჲ, [illegible] და ღმრთისა [illegible] 'იესუ ქრისტეს გან[12]. 7 რამეთუ პავლე მოციქული იტყოდა[13]: «პავლე[14] იესუ ქრისტესი მოციქული»[15]. 8 რამეთუ [illegible] იგი [illegible] კეთილთა მით [illegible][16] [illegible] სულისა [illegible], და [illegible] იგი [illegible][17] კეთილთა მით [illegible] [illegible][18]. 9 [illegible] [illegible][19] [illegible][20] იესუ: «[illegible][21] თქუენ [illegible], არამედ [illegible][22] თქუენ [illegible] და ძმად[22], რამეთუ რომელი [illegible] მე

10 წინაჲსწარ- B. 11 მათდა B. 12 [illegible] B. 13 იტყოდა B, et ita saepe. 14 B add. [illegible]. 15 Ephes., III, 1; Rom., I, 1. 16 [illegible] (= [illegible]) B. 17 [illegible] B. 18 [illegible] B. 19 [illegible] B. 20 [illegible] sic B. 21 [illegible] B. 22 [illegible] cod. 25.

ⲈⲚⲈϤⲈⲚⲦⲞⲖⲎ ⲞⲨϨⲘϨⲀⲖ ⲚⲦⲈⲠⲚⲞⲨⲦⲈⲠⲈ· 5 ⲦⲈⲒⲘⲚⲦϨⲘϨⲀⲖ ⲄⲀⲢ ⲚⲞⲨⲘⲚⲦⲦⲈⲖⲒⲞⲤ ⲀⲚ ⲦⲈⲦⲚϨⲎⲦⲤ, ⲀⲖⲖⲀ ⲞⲨⲀⲢⲬⲎⲞⲚⲦⲈ ⲈⲤⲞ ⲚϪⲀⲨⲘⲞⲈⲒⲦ ⲈϨⲞⲨⲚ ⲈⲨⲘⲚⲦϢⲎⲢⲈ. 6 ⲈⲦⲂⲈⲠⲀⲒ ⲚⲔⲈⲠⲢⲞⲪⲎⲦⲎⲤ ⲘⲚⲚⲀⲠⲞⲤⲦⲞⲖⲞⲤ, ⲠⲈⲬⲞⲢⲞⲤ ⲈⲦⲞⲨⲀⲀⲂ, ⲚⲀⲒ ⲚⲦⲀⲠⲚⲞⲨⲦⲈ ⲤⲞⲦⲠⲞⲨ ⲈⲦⲀⲚϨⲞⲨⲦⲞⲨ ⲈⲨⲔⲎⲢⲨⲄⲘⲀ ⲚⲀⲠⲞⲤⲦⲞⲖⲒⲔⲞⲚ[1], ϨⲒⲦⲚⲦⲘⲚⲦⲀⲄⲀⲐⲞⲤ ⲘⲠⲚⲞⲨⲦⲈ ⲠⲈⲒⲰⲦ ⲀⲨϢⲰⲠⲈ ⲈⲨⲘⲎⲢ ϨⲘⲠⲈⲬⲢⲒⲤⲦⲞⲤ ⲒⲎⲤⲞⲨⲤ. 7 ⲠⲀⲨⲖⲞⲤ ⲄⲀⲢ ϪⲰ ⲘⲘⲞⲤ ϪⲈⲠⲀⲨⲖⲞⲤ ⲠⲈⲦⲘⲎⲢ ⲚⲦⲈⲠⲈⲬⲢⲒⲤⲦⲞⲤ ⲒⲎⲤⲞⲨⲤ ⲠⲀⲠⲞⲤⲦⲞⲖⲞⲤ ⲈⲦⲦⲀϨⲘ[2]. 8 ϨⲰⲤⲦⲈ ⲠⲈⲤϨⲀⲒ ⲚⲦⲈⲠⲚⲞⲘⲞⲤ ⲚϤⲈⲢϨⲰⲂ ⲚⲘⲘⲀⲚ ϨⲚⲞⲨⲘⲚⲦϨⲘϨⲀⲖ ⲈⲚⲀⲚⲞⲨⲤ, ϢⲀⲚⲦⲚϬⲘϬⲞⲘ ⲈⲢϪⲞⲈⲒⲤ ⲈϪⲚⲠⲀⲐⲞⲤ ⲚⲒⲘ ⲀⲨⲰ ⲚⲦⲚϪⲰⲔ ⲈⲂⲞⲖ ⲚⲞⲨϢⲎⲢⲈ ⲈⲚⲀⲚⲞⲨϤ ⲚⲦⲈⲦⲀⲢⲈⲦⲎ ⲈⲂⲞⲖ ϨⲒⲦⲞⲞⲦϤ ⲘⲠⲈⲒⲀⲠⲞⲤⲦⲞⲖⲒⲔⲞⲚ. 9 ⲈϤϢⲀⲚϨⲰⲚ[3] ⲄⲀⲢ ⲈϨⲞⲨⲚ ⲈⲦⲈⲬⲀⲢⲒⲤ, ⲦⲞⲦⲈ ϢⲀⲢⲈⲒⲎⲤⲞⲨⲤ ϪⲞⲞⲤ ⲚⲀⲨ[3] ϪⲈⲚϯⲚⲀⲘⲞⲨⲦⲈⲈ ⲀⲚ ⲈⲢⲰⲦⲚ ϪⲈⲚⲀϨⲘϨⲀⲖ ⲀⲖⲖⲀ ⲈⲚⲀ-

1 Sic cod. 2 Ephes., III, 1; Rom., I, 1. 3 Sic cod.

[Reliqua, quae codici Sin. georg. 35 desunt, sumimus e cod. Sin. georg. 25 (= B), fol. 71v, l. 12 — fol. 73r.]

მამამან გამოგიცხადე თქუენ »[1]. 10 რამეთუ რომელნი მახლობელ იქმნეს და ისწავლნეს სულისა გან წმიდისა იცნეს თავნი თჳსნი გონიერისა[2] მის ებრ არსებისა. 11 ხოლო ცნობისა მის გან თავისა თჳსისა, ღაღატყვეს[3] და თქუეს რამეთუ « არა მოგუიღებიეს ‹...›[4] სული მონებისაჲ რომლითა ვღაღადებთ აბბა რომელი არს მამაო »[5], რაჲთა ვიცოდით რომელი იგი მოგუანიჭა ჩუენ ღმერთმან ; 12 რამეთუ შვილნი ვართ და მკჳდრნი ღმრთისანი და თანამკჳდრნი ქრისტჱსნი[6]. 13 ძმანო საყუარელნო და წმიდათა თანაზიარნო[7], ყოველივე სათნოებაჲ არა უცხო არს თქუენ გან, არამედ თქუენი არს, და უბრალო ხართ გორციელისა გან ცხორებისა და ღმრთისა წინაშე განცხადებულ ხართ. 14 ხოლო ბოროტისა მოქმედსა სულსა არა შევიდის სული ღმრთისაჲ არცა დაიმკჳდრებს გორცთა შინა ცოდვითა განკაფულთა, რამეთუ წმიდაჲ ძალი არს და ევლტის ყოვლისა

1 *Ioh.*, XV, 15. 2 გუნიერებსა B. 3 Sic B. 4 Lacuna ex haplographia; cfr II, 29. 5 *Rom.*, VIII, 15. 6 *Rom.*, VIII, 17. 7 Sic B (non vocat.).

ΜΟΥΤΕ ΕΡΩΤΝ ϪΕΝΑϢΒΕΕΡ ΜΝΝΑϹΝΗΥ, ϪΕΝΕΝΤΑΙϹΟΤΜΟΥ ΤΗΡΟΥ ΝΤΜΠΑΕΙΩΤ ΑΙΤΑΜΩΤΝ ΕΡΟΟΥ[4]. 10 ΝΕΝΤΑΥϨΩΝ ΕϨΟΥΝ ΓΑΡ ΕΑΥΔΙΔΑϹΚΕ ΜΜΟΟΥ ΕΒΟΛ ϨΙΤΝΠΕΠΝΕΥΜΑ ΕΤΟΥΑΑΒ ΑΥϹΟΥΩΝΟΥ ΚΑΤΑΤΕΥΟΥϹΙΑ ΝΝΟΕΡΑ · 11 ϨΜΠΤΡΕΥϹΟΥΩΝΟΥ ΔΕ ΑΥΩϢ ΕΒΟΛ ΕΥϪΩ ΜΜΟϹ ϪΕΝΤΑΝϪΙ ΓΑΡ ΑΝ ΝΟΥΠΝΕΥΜΑ ΜΜΝΤϨΜϨΑΛ ΕΥϨΟΤΕ ΑΝ, ΑΛΛΑ ΟΥΠΝΕΥΜΑ ΜΜΝΤϢΗΡΕ, ΠΑΙ ΕΤΝΩϢ ΕΒΟΛ ΝϨΗΤϤ ϪΕ ΑΒΒΑ ΠΕΙΩΤ[5] · ϪΕΚΑϹ ΕΝΕΕΙΜΕ ΕΝΕΝΤΑΠΝΟΥΤΕ ΧΑΡΙΖΕ ΜΜΟΟΥ ΝΑΝ · 12 ΕϢϪΕ ΑΝΟΝ ΝϢΗΡΕ, ΕΙΕ ΑΝΟΝ ϨΕΝΚΛΗΡΟΝΟΜΟϹ, ΝΚΛΗΡΟΝΟΜΟϹ ΜΕΝ ΜΠΝΟΥΤΕ, ΝϢΒΗΡΚΛΗΡΟΝΟΜΟϹ ΝΝΕΤΟΥΑΑΒ[6]. 13 ΝΑϹΝΗΥ ΜΜΕΡΑΤΕ, ΝϹΥΝΚΛΗΡΟΝΟΜΟϹ ΝΝΕΤΟΥΑΑΒ, ΝϨΕΝϢΜΜΟ ΕΡΩΤΝ ΑΝΝΕ ΑΡΕΤΗ ΝΙΜ, ΑΛΛΑ ΝΟΥΤΗΝΕ, ΕΤΕΤΝϬΗΠ ΑΝ ΕΒΟΛ ϨΜΠΕΙΒΙΟϹ ΝϹΑΡΚΙΚΟΝ, ΕΤΕΤΝΟΥΟΝϨ ΔΕ ΕΒΟΛ ΜΠΝΟΥΤΕ. 14 ΜΕΡΕΠΕΠΝΕΥΜΑ ΓΑΡ ϨΩΝ ΕϨΟΥΝ ΕΟΥΨΥΧΗ ΕΡΕΠΕϹϨΗΤ ϪΑϨΜ ΟΥΔΕ ΟΥϹΩΜΑ ΝΡΕϤΡΝΟΒΕ · ΟΥΑΓΙΟΝ ΝΔΥΝΑΜΙϹΠΕ ΕϤϹΑϨΗΥ ΕΒΟΛ ΝΚΡΟϤ

4 *Joh.*, XV, 15. 5 *Rom.*, VIII, 15. 6 *Rom.*, VIII, 7.

გან ზაკვისა[8]. 15 ჭეშმარიტად, საყუარელნო, რამეთუ[9] ჴორცთა გონიერთა მივსწერ თქუენდა[10], რომელთა ეგე შეუძლეთ თავთა თჳსთა ცნო[ბად]; რამეთუ რომელმან თავი თჳსი იცნა მან ღმერთი იცნა ; ხოლო რომელმან ღმერთი იცნა თანაცს მას თაყუანისცემად ღმრთისა ვითარ იგი ჯერ არს. 16 საყუარელნო უფლისა მიერ, გულისხმაყვენით თავნი თჳსნი, რამეთუ რომელთა თავნი თჳსნი გულისხმაყუნეს ჟამიცა იგი თჳსი იცნეს ; ხოლო რომელთა ჟამი თჳსი იცნეს შემძლებელ იქმნეს იგინი თავთა თჳსთა დამტკიცებად, და ვერ შეირყინეს იგინი თითოზირთა გან ენათა. 17 ხოლო არიოზის თჳს რომელი აღდგა ალექსანდრიას და იტყოდა სიტყუათა უცხოთა მხოლოდშობილისა თჳს — რამეთუ რომელსა ჟამ არა აქუნდა ხცა მას ჟამი, და დაუსრულებელსა მას დაბადებულთა თანა მოსცა აღსასრული, და ურყეველი იგი თქუა შერყეულად —, 18 ხოლო ამას ვიტყჳ: უკუეთუ კაცმან კაცსა შესცოდოს, ღმრთისა მიმართ ილოცვიდენ მის თჳს კაცნი; უკუეთუ ღმერთსა შესცოდოს[11] ვისა მიმართ[12] ილოცვიდენ მის თჳს[13]? 19 მან უკუე კაცმან

8 Cfr *Sap.*, I, 4-5. 9 Sic B (რ); leg. ვა = ვითარცა. 10 Cfr 1 *Cor.*, X, 15. 11 შესცოდიან B. 12 მიმარ B. 13 1 *Sam.*, II, 25.

ΝΙΜ[7]. 15 ΑΛΗΘΩϹ, ΝΑΜΕΡΑΤΕ, ΕΙϹϨΑΙ ΝΗΤΝ ΝΘΕ ΝϨΕΝΡΩΜΕ ΝΛΟΓΙΟϹ[8] ΕΑΥϬΜϬΟΜ ΝϹΟΥΩΝΟΥ · ΠΕΝΤΑϤϹΟΥΩΝϤ ΓΑΡ ΑϤϹΟΥΝΠΝΟΥΤΕ, ΠΕΝΤΑϤϹΟΥΝΠΝΟΥΤΕ ϤΜΠϢΑ ΕΤΡΕϤΟΥΩϢΤ ΝΑϤ ΚΑΤΑΘΕ ΕΤϢϢΕ. 16 ΝΑΜΕΡΑΤΕ ϨΜΠϪΟΕΙϹ, ϹΟΥΝΤΗΥΤΝ · ΝΕΝΤΑΥϹΟΥΩΝΟΥ ΓΑΡ ΑΥϹΟΥΝΠΕΥΟΥΟΕΙϢ · ΝΕΝΤΑΥϹΟΥΝΠΕΥΟΥΟΕΙϢ ΔΕ ΑΥϬΜϬΟΜ ΝΤΑϨΟΟΥ ΕΡΑΤΟΥ, ΝϹΕΚΙΜ ΑΝ ΕΒΟΛ ϨΙΤΝϨΕΝΑϹΠΕ ΕΥϢΟΒΕ. 17 ΕΤΒΕΑΡΙΟϹ ΓΑΡ ΝΤΑϤΤΩΟΥΝ ϨΝΡΑΚΟΤΕ, ΑϤϪΩ ΝϨΕΝϢΑϪΕ ΝϢΜΜΟ ΕΤΒΕΠΜΟΝΟΓΕΝΗϹ, ϪΕΠΕΤΕΜΜΝΤϤΑΡΧΗ ΑϤϮΑΡΧΗ ΝΑϤ, ΠΑΤϢΑϪΕ ΜΜΟϤ ϨΝΝΡΩΜΕ ΑϤϮΤΕΛΟϹ ΝΑϤ, ΠΑΤΚΙΜ ΑϤϮΚΙΜ ΝΑϤ. 18 ΕΡϢΑΝΟΥΡΩΜΕ ΕΡΝΟΒΕ ΕΥΡΩΜΕ ϢΑΥϹΟΠϹΠΝΟΥΤΕ ΕϪΩϤ · ΕϤϢΑΝΕΡΝΟΒΕ ΔΕ ΕΠΝΟΥΤΕ ΕΥΝΑϹΕΠϹΝΙΜ ΕϪΩϤ[9]; 19 ΠΡΩΜΕ ΟΥΝ ΕΤΜΜΑΥ ΑϤϨΙΤΟΟΤϤ

7 *Sap.*, I, 4. 8 Cfr 1 *Cor.*, X, 15. 9 Cfr 1 *Sam.*, II, 25.

ჲიდსა საქმესა ჴელი შეყოჲ საქმედ, და წყლულებაჲ მისი განუკურნებელ არს. **20** უკუეთუმცა თავი თჳსი ეცნა მგევითარსა მას კაცსა ვერმცა იტყოდა ენაჲ მისი რომელი იგი არა იცოდა ; არამედ ამით ცხად არს რამეთუ თავი თჳსი ვერ იცნა.

ⲉⲟⲩⲛⲟϭ ⲛⲕⲁⲓⲫⲁⲗⲁⲓⲟⲛ, ⲟⲩⲡⲗⲏⲅⲏ ⲛⲁⲧⲧⲁⲗϭⲟ · 20 **ⲉⲛⲉⲛⲧⲁⲡⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲅⲁⲣ ⲥⲟⲩⲱⲛϥ ⲙⲙⲓⲛⲉ ⲙⲙⲟϥ, ⲛⲉⲣⲉⲡⲉϥⲗⲁⲥ ⲛⲁϫⲱ ⲁⲛⲡⲉ ⲙⲡⲉⲧⲉⲛϥⲥⲟⲟⲩⲛ ⲙⲙⲟϥ ⲁⲛ · ⲁⲗⲗⲁ ϥⲟⲩⲟⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ ϫⲉⲙⲡⲉϥⲥⲟⲩⲱⲛϥ.**

INDEX VERBORUM NOTABILIORUM